

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Mezinárodní studia – diplomacie

**Bezpečnost Evropské unie ve světle současné krize
na Ukrajině**

Bakalářská práce

Autor: Vojtěch Melecký

Vedoucí práce: Ing. Radim Sršeň Ph.D.

Praha 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Bezpečnost Evropské unie ve světle současné krize na Ukrajině* vypracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.

V Praze dne

.....

Vojtěch Melecký

Poděkování

Na tomto místě bych velmi rád poděkoval vedoucímu bakalářské práce Ing. Radimovi Sršňovi Ph.D. za cenné rady a připomínky v průběhu její tvorby. Rád bych také poděkoval svým nejbližším za podporu po celou dobu mého studia.

Abstrakt

Stěžejním tématem bakalářské práce je krize na Ukrajině, která začala na podzim roku 2013 a představuje bezpečnostní výzvu nejen pro nejbližší okolí. Práce analyzuje, jak se s touto výzvou vypořádává Evropská unie, jaké kroky již podnikla k vyřešení krize a zda byly úspěšné. Práce také zkoumá proces začleňování bezpečnostních politik do oficiálních struktur unie a na příkladu krize na Ukrajině hodnotí jejich efektivitu.

Klíčová slova

Evropská unie, bezpečnost, Ukrajina, krize, reakce

Abstract

The subject matter of this bachelor thesis is the crisis in Ukraine, which started in fall 2013 and represents a security challenge not only for its closest surrounding. The thesis analyzes how has the European union dealt with the crisis, what steps have been taken in order to resolve the crisis and whether such steps were succesful. The thesis also examines the process of including security policies to official union's structure and evaluates the policies' effectiveness in the example of Ukraine.

Key words

European Union, security, Ukraine, crisis, reaction

Seznam zkratek

EBOP	Evropská bezpečnostní a obranná politika
EOS	Evropské obranné společenství
EPS	Evropské politické společenství
ES	Evropské společenství
ESS	European Security Strategy
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
EU	Evropská unie
EUAM	European Union Advisory Mission
EUMAM	European Union Military and Advisory Mission
HDP	Hrubý domácí produkt
JEA	Jednotný evropský akt
KBSE	Konference bezpečnosti a spolupráce v Evropě
NATO	North Atlantic Treaty Organization
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development
OSN	Organizace spojených národů
SBOP	Společná bezpečnostní a obranná politika
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
SZBP	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
ZEU	Západoevropská unie

Obsah

Úvod	6
1 Vývoj evropské integrace z hlediska bezpečnosti.....	8
1.1 Pojem bezpečnost.....	8
1.2 Motivy bezpečnostní integrace v Evropě.....	9
1.3 Bruselská smlouva	12
1.4 Vznik Evropského společenství uhlí a oceli	13
1.5 Plevelův plán.....	14
1.6 Vývoj bezpečnostní integrace ES do roku 1993	15
2 Institucionalizace bezpečnosti v Evropské unii	18
2.1 Maastrichtská smlouva.....	18
2.2 Evropská bezpečnostní a obranná politika	22
2.3 Amsterdamská a Nicejská smlouva	24
2.4 Evropská bezpečnostní strategie	26
2.5 Lisabonská smlouva.....	27
3 Evropská bezpečnost ve světle ukrajinské krize	31
3.1 Reakce EU na Ukrajinskou krizi.....	31
3.1.1 Diplomatická opatření	32
3.1.2 Individuální omezující opatření	34
3.1.3 Hospodářské sankce.....	34
3.2 Postoje členských států EU	37
3.2.1 Velká Británie	39
3.2.2 Francie	39
3.2.3 Řecko	40
3.3 Naplňování cílů Evropské bezpečnostní strategie.....	41
Závěr	44
Seznam použité literatury	47

Úvod

Pocit bezpečí patří beze sporu mezi největší potřeby nejen jednotlivce nebo společnosti jako takové, bezpečnost je velké téma také v oboru mezinárodních vztahů. Každý stát se odjakživa snažil svým občanům zajistit pocit bezpečí, který může být narušován několika způsoby. Nejinak tomu je u příkladu Evropské unie, tedy společenství států sdílející stejné hodnoty. Ovšem způsob, jakým se Evropská unie snaží, se na první pohled může zdát rozdílný, než jaký byl v minulosti považován za tradiční. Evropská unie, respektive drtivá většina států Evropské unie, se neřadí mezi vojenské velmoci. Evropská unie se tedy logicky snaží bezpečnosti dosahovat zejména pomocí dialogu a preventivní bezpečnosti. Zůstává však otázkou, zda se i v takové formě Evropské unii daří dosahovat svých bezpečnostních cílů.

Bakalářská práce zkoumá stav bezpečnosti EU ve světle krize na Ukrajině. Ukrajinská krize je jednou z největších výzev Evropy v 21. století. Závažnost tohoto konfliktu netkví pouze v bezprostřední geografické blízkosti, nýbrž i v možném přímém ohrožení bezpečnosti EU, a to zejména v případě, kdy by konflikt nadále eskaloval. Vážné důsledky mohou pramenit také z toho, jaké stanovisko ke krizi zaujímá Ruská federace. Vzájemné vztahy mezi Ruskem a Evropou (tedy Evropskou unií) se propadly na úroveň odpovídající studené válce, jak tvrdí někteří experti¹, což nepomáhá ani řešení samotné krize, ani potenciální spolupráci do budoucna. Právě naopak, tato situace Evropu po téměř čtvrt století znovu zavedla do období nejistoty a obavy o svou bezpečnost.

Práce zkoumá hypotézu „Evropská unie má dostatečně ukotvené bezpečnostní struktury a v oblasti bezpečnosti je schopna jednat efektivně.“ Pro ověření stanovené hypotézy je provedena analýza této jednopřípadové studie - Bezpečnost Evropské unie ve světle krize na Ukrajině - která se zaměřuje na vývoj institucionalizace bezpečnosti, tedy jak se bezpečnost v průběhu evropského integračního procesu promítala do oficiálních struktur. Dále jakým způsobem Evropská unie reaguje na krizové bezpečnostní situace, u kterých hrozí v krajním případě až přerod v otevřený

¹ STAVRIDIS, James. *Are We Entering a New Cold War?* [online]. Foreign Policy, 2016 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <http://foreignpolicy.com/2016/02/17/are-we-entering-a-new-cold-war-russia-europe/>

ozbrojený konflikt, vystupování EU jako celku složeného z 28 zemí a jestli unie umí dostát svým závazkům, které si sama nadefinuje. Zároveň je zkoumána účinnost kroků podniknutých k vyřešení krize.

Poměr zahraničních literárních pramenů použitých pro psaní této práce je v poměru k českým pramenům vyvážen. Zatímco první část práce vychází převážně z českých monografií, druhá část do značné míry vychází z oficiálních dokumentů vydaných Evropskou unií. Závěrečná část čerpá primárně z oficiálních prohlášení vydaných tiskovými agenturami či přímo oficiálními institucemi státnického či informativního charakteru.

1 Vývoj evropské integrace z hlediska bezpečnosti

Evropa byla odjakživa problémovým kontinentem. Často v ní docházelo ke konfliktům z různých důvodů, od novověku především díky projevům národnostním, jejichž nositeli byly národní státy nebo skupiny národních států. To vedlo k mnoha konfliktům, které si vyžádaly nespočet obětí. Přes tuto nesourodost můžeme již od dávných století v Evropě pozorovat víceméně neúspěšné snahy o unifikaci Evropy, aby bylo možné předejít krvavým konfliktům. Fenomén (hodnotově) sjednocené Evropy můžeme pozorovat až v posledních letech, nicméně se o Evropě stále ještě nedá říct, že by byla zcela homogenní.

1.1 Pojem bezpečnost

Původ slova bezpečnost („securitas“) pravděpodobně pochází z latinského „sine-cura“, tedy „bez starosti“, což může být považováno za stav všeobecné jistoty, stav „nenebezpečnosti“. V realitě nedosahuje bezpečnost takové úrovně, jaké samotný pojem sugeruje, nýbrž v realitě bezpečnost odpovídá snaze o snížení rizika na co nejmenší úroveň, hledání bezpečnosti se tak stává nekonečným procesem.²

Bezpečnost v základním rozdělení dělíme na negativní a pozitivní. Negativní vymezení odpovídá stavu, kdy pro subjekt neexistuje ohrožení vlastní bezpečnosti nebo stavu, kdy subjekt může být potenciálnímu nebezpečí vystaven, nicméně disponuje takovými prostředky, že je schopen toto ohrožení eliminovat. Předpokladem pro negativní vymezení bezpečnosti je existence dalších aktérů, jejichž preference se neshodují s preferencemi referenčního subjektu, poté lze předpokládat výskyt konfliktu, k jehož vyřešení jsou obě strany ochotny použít (vojenskou) sílu. Snaha o dosahování bezpečnosti ale nemusí být uskutečněna pouze za předpokladu užití síly. Bezpečnosti je také možné dosahovat budováním takového prostředí, ve kterém je pravděpodobnost ohrožení (v ideálním případě) nulová. Takto se vymezuje pozitivní bezpečnost, jejíž základními předpoklady jsou vzájemná důvěra, spolupráce a odzbrojování. Primárním parametrem, který je mezi pozitivním a negativním

² FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-223-6. S. 34.

vymezení bezpečnosti odlišný, je tak přístup k tomu, kdo je aktérem mezinárodních vztahů. Zatímco negativní vymezení se vyznačuje ryze realistickým přístupem, kdy aktérem v mezinárodních vztazích je výhradně stát, pozitivní bezpečnost se kloní k idealistickému postoji, který považuje za důležité i existenci a působení mezinárodních organizací. Na pozitivní vymezení bezpečnosti tedy nahlížíme, jako na stav založený na mezinárodním právu a spolupráci mezi státy a organizacemi. Užití síly se nahrazuje sdílením a ochranou společných hodnot. Sdílení hodnot snižuje šanci na užití síly a dochází tak ke stabilizaci mezinárodního prostředí.³

Další velmi důležité dělení bezpečnosti je, když je zvažováno, odkud ohrožení přichází. Takové rozdělení kategorizujeme na bezpečnost vnější a vnitřní. Zatímco tradiční vnější vymezení bezpečnosti (které vychází ze státocentrického pojetí) znamená hájení existence státu v mezinárodním prostředí, vnitřní bezpečností se rozumí zajišťování bezpečnosti na území daného státu. Rozdílné dimenze jsou v dnešním světě patrné zejména u organizace státního (ale i evropského) aparátu. Zatímco vnitřní bezpečností se zabývá ministerstvo vnitra (respektive na úrovni EU 3. Pilíř Maastrichtské smlouvy), pro zajišťování vnější bezpečnosti je zřízeno ministerstvo obrany (společná zahraniční a bezpečnostní politika EU, tedy 2. Pilíř Maastrichtské smlouvy).⁴

1.2 Motivy bezpečnostní integrace v Evropě

Myšlenka sjednocování Evropy se na našem kontinentu objevovala napříč historií v několika různých podobách. Kořeny těchto myšlenek sahají až do antického Řecka a první náznaky skutečného sjednocování lze vidět v úsilí Římské říše, které však zdaleka nebylo politikou integrační, na základě dobrovolného rozhodnutí. Spíše ji můžeme označit za mocenskou expanzi. Skutečné prvky první integrace tak můžeme nalézt u středověké „svaté říše“, která byla založena na univerzalistickém ideálu křesťanství. V minulosti byla řada osobností, které se ideově zasazovaly o utvoření bezpečného evropského společenství, nicméně jejich teoretické koncepty se neopíraly

³DRULÁKOVÁ, Radka a kol. aut. *Mezinárodní vztahy I: úvod do studia*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1449-9. S. 7.

⁴ Tamtéž.

o žádný skutečný institucionální a konkrétní politický návrh. Jednalo se tak o formulaci vizí, které vycházely z kulturních a duchovních podobností evropských národů. Z pohledu potencionálního využití v reálné politice, je nezbytné institucionalizovat spolupráci, to znamená definovat společné politické instituce a orgány.⁵

V evropské historii můžeme nalézt mnoho argumentů pro sjednocení, které se odvíjí od historického a politického kontextu. Jedním z hlavních motivů, který přetrvával po dlouhá staletí, byla možnost uplatnění moci nad rozsáhlým územím a výhody, které z kontroly nad takovou oblastí plynou. Pro politické představitele sjednocení Evropy také znamenalo možnost efektivnější obrany a minimalizace hrozby vzájemných válečných střetů. Politická jednota v minulosti tak byla zárodkem pro koncepci celoevropské bezpečnosti.

Jednou z prvních osobností, která se zabývala možnou institucionální spoluprací je Francouz Pierre Dubois. Jeho návrh z počátku 14. století byl založen na vzniku stálého shromáždění šlechticů, které mělo společně s panovníky zabránit konfliktům. Hlavním motivem této myšlenky tak bylo zajistit větší vojenskou homogenitu Evropy, která byla stále do větší míry ohrožována arabskou expanzí. Spojená Evropa, která by tak lépe dokázala čelit bezpečnostním hrozbám, byla hlavním motivem i pro českého panovníka Jiřího z Poděbrad, který s koncepcí „Unie evropských států“ přišel asi o 150 let později (přibližně roku 1462) a ze stejného důvodu se o sjednocení Evropy zasazoval v 17. století i Maximilien de Béthune, vévoda ze Sully⁶. Je tedy patrné, že ve středověku, byl hlavní důvod pro integraci zajistit efektivní obranu evropských (křesťanských) zemí.

Koncem 17. století se myšlenka integrace rozšiřuje o aspekt filozofický a náboženský. V praxi to tedy znamenalo, že jednotlivé koncepce sjednocené Evropy začaly odrážet potřebu reprezentovat rozdílné politické zájmy na nadnárodní úrovni. William Penn byl autorem myšlenky o zřízení evropského parlamentu a Immanuel Kant se zabýval

⁵ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-223-6. S. 33.

⁶ Maximilien de Béthune se podílel na mírových jednáních v období třicetileté války. Svůj návrh představil v rozmezí let 1611-1638.

myšlenkou evropské federace. Předpokladem pro zřízení federace tak podle Kanta bylo vytvoření evropské ústavy, čímž by bylo dosaženo unifikovaného právního systému.⁷

Průmyslová revoluce výrazně ovlivnila integrační úsilí. Rychlý rozvoj, který je pro toto období typický, vyžaduje rozvoj všech technických odvětví, což se neobejde bez mezinárodní spolupráce, což přirozeně vedlo ke zvýšení mezinárodního obchodu a k ustanovením prvních sektorově orientovaných mezinárodních organizací.⁸

Příčinou potřeby unifikovat Evropu byla i snaha předejít ničujícím konfliktům, jakým byla první světová válka. Československý občan Richard hrabě Coudenhove-Kalergi, autor knihy *Panurope* z roku 1923, se zasazoval o vytvoření Pan-Evropy, což mělo vést k vytvoření mírové spolupráce. Panevropské hnutí je vnímáno jako nejvýznamnější moderní předchůdce současného integračního procesu. Kromě snah o vytvoření nejlepších možných podmínek pro trvalý mír na kontinentu (Spojené státy evropské), měla Evropa vystupovat jako jednotný aktér a být tak protiváhou nově nastupujících, popřípadě expandujících, světových mocností, tedy Ruska, USA a Číny.⁹

Projekt Spojených států evropských se po první světové válce nerealizoval, nicméně principy, které formuloval Coudenhove-Kalergi, zůstávají do velké míry platné i po druhé světové válce. Po této katastrofě je opět přítomný motiv evropské soudržnosti, aby se tak předešlo jakémukoliv konfliktu na evropském kontinentu. Evropská jednota tak měla překonat destruktivní potenciál nacionalismu. Dalším motivem, který do velké míry přetrvával byl strach z expanzivní politiky Sovětského svazu a s tím spojená potřeba upevnit bezpečnost a vliv relativně malých západoevropských států. Neméně důležitá byla i pacifikace Německa a jeho zpětné začlenění do ekonomických a politických vztahů na mezinárodní úrovni. Snaha o aplikaci „amerického modelu“

⁷ V knize *Idea věčného míru* (1795) podmiňuje klidný život v Evropě zřízením federace.

⁸ Např. vznik Poštovní unie (1874).

⁹ BALLA, Jaromír. *Evropská integrace*. 1. vyd. Ostrava: Advertis, 2000. Poznáváme partnerské země Evropské unie. ISBN 80-900907-0-2. S. 4.

prosperity, růstu a politické stability a další více, či méně významné motivy (jako např. ochrana životního prostředí nebo sociální politika).¹⁰

1.3 Bruselská smlouva

Vývoj událostí ve střední a východní Evropě, kde SSSR dominantně prosazoval svou sféru vlivu, v kombinaci se strachem z nové agrese ze strany Německa, znepokojoval značnou část západoevropských zemí. Ve snaze předejít potenciální hrozbě v důsledku německé agresivní politiky se Francie a Velká Británie dohodly, že v případě německé agrese budou obě země spolupracovat v hospodářských otázkách. Tato smlouva ze 4. března 1947 nesla označení Dunkerqueská smlouva.¹¹

Události v Československu z února 1948 přiměly pět západoevropských zemí¹² podepsat 17. března 1948 Smlouvu o hospodářské, sociální a kulturní spolupráci a o kolektivní sebeobraně (tzv. Bruselská smlouva), čímž byla založena Západní unie. Bruselská smlouva byla de facto rozšířením smlouvy z Dunkerque. Oba pakty byly vytvořeny za stejným účelem, tedy spojenectví proti vojenské hrozbě, řešení hospodářských otázek a podpora prosperity. Velice podstatným bodem, ke kterému se státy podpisem smlouvy zavázaly, bylo poskytnutí veškeré vojenské pomoci, pokud se jeden ze signatářských států stane terčem vojenské agrese.¹³

I přes vytvoření smlouvy o vzájemné pomoci, spory se Sovětským svazem a především strach ze sovětské expanze, zejména ze strany Velké Británie, vyústil v jednání se Spojenými státy o jejich případnému zapojení do bezpečnosti Evropy. Několik dní po podpisu Bruselské smlouvy byla zahájena jednání ve Washingtonu mezi Západní unií, USA a Kanadou o možné spolupráci. Jednání vyústila v březnu 1948 v rozhodnutí o založení „*kolektivního obranného uskupení v oblasti severního Atlantiku*“. V březnu roku 1949 bylo do této aliance přizváno ještě Dánské království, Islandská republika, Italská republika, Norské království a Portugalská republika.

¹⁰ LACINA, Lubor a Jan OSTRŽÍŽEK. *Učebnice evropské integrace*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-31-0. S. 24.

¹¹ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-223-6. S.47.

¹² Belgie, Francie, Lucembursko, Nizozemsko, Velká Británie.

¹³ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-223-6. S.47.

Severoatlantická smlouva, která byla podepsána 12 ministry zahraničí 4. dubna 1949, oficiálně zakládá NATO. Díky vzniku NATO významně klesá význam Západní unie, jelikož obrana členských zemí a vojenské funkce se přesouvají na novou organizaci.¹⁴

1.4 Vznik Evropského společenství uhlí a oceli

Když byl v květnu 1950 představen plán na sloučení správy odvětví uhlí a oceli na zasedání francouzského kabinetu, byl způsoben obrovský ohlas i v dalších evropských zemích. První souhlasné vyjádření přišlo od Konrada Adenauera, tehdejšího kancléře Německa.¹⁵ Záhy projevil zájem také země Beneluxu a Itálie. Velká Británie tak zůstala jedinou zemí, která se k ideji společného trhu těchto klíčových komodit stavěla negativně a rozhodla se upřednostnit udržování těsné spolupráce se Spojenými státy.¹⁶ Skutečnost, že Velká Británie zůstala mimo společný trh s uhlím a ocelí, byla do jisté míry zásadní, jelikož Velká Británie patřila k tehdejším největším producentům uhlí a oceli v Evropě, mj. britská absence snižovala i politický význam vznikajícího společenství.¹⁷

Smlouva o zřízení Evropského společenství uhlí a oceli, která byla podepsána v Paříži 18. dubna 1951 šesti státy¹⁸, byla uzavřena s platností na následujících 50 let. V platnost vstoupila v červenci 1952 (po ratifikačním procesu, který probíhal ve všech členských zemích). Diskuse o pravomocích nadnárodních centrálních orgánů se komplikovala v důsledku obavy zemí Beneluxu, aby jejich zájem nebyl zastíněn zájmem zbývajících větších zemí. Výsledkem těchto diskuzí bylo přijetí dohody, která vycházela z představy Jeana Monneta o institucionální struktuře. Ústředním bodem této dohody tak bylo vytvoření Vysokého úřadu, v jehož prospěch se členské země

¹⁴ Netolický, Pavel. *Vývoj společné zahraniční a bezpečnostní politiky část I*. E-polis, 2005. [online] [cit. 2015-12-15] Dostupné z: www.e-polis.cz/evropska-unie/92-vyvoj-spolecne-zahranicni-a-bezpecnostni-politiky-i-cast.html.

¹⁵ Německo si dobře uvědomovalo strategický význam těchto odvětví, které byly nutné pro nastartování průmyslu. Kromě toho bylo toto cestou, jak mohlo Německo znovu získat rovnoprávné postavení na mezinárodní scéně. Stejně tak tušilo ekonomické benefity, které by pramenily z takového paktu.

¹⁶ Velká Británie navíc disponovala relativním dostatkem surovinových zdrojů, což pramenilo z existence Commonwealthu. Také poválečný pokles těžebního průmyslu v Británii byl v porovnání s kontinentálním poklesem o poznání nižší.

¹⁷ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-223-6. S.52.

¹⁸ Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko.

vzdaly suverenity v oblasti uhlí a oceli, který dále bez vlivu členských zemí spravoval daná odvětví. Kontrolu nad nejvyšším orgánem Společenství zajišťovalo Shromáždění, které bylo kontrolováno Soudním dvorem, dbajícím na právní adekvátnost. Rozhodovací pravomoc následně získala Rada, která se zasazovala o zohledňování stanovisek členů ESUO.¹⁹ Uhlí a ocel v tehdejší době tvořily strategické komodity pro zbrojní průmysl. Integrace států ve zmíněných odvětvích byla tedy výrazným krokem pro posílení bezpečnosti.

1.5 Plevenův plán

V důsledku jednání o ESUO se vytvořila vlna sympatie obyvatel, čehož se snažili využít i příznivci bezpečnostní integrace. Pod tlakem událostí v Koreji se Spojené státy dostaly do pozice, kdy potřebovaly jednotky přesunout na Korejský poloostrov, ale zároveň byly potřeba i na evropském kontinentu. Z toho důvodu Spojené státy iniciovaly myšlenku znovuvyzbrojení Německa. To se však potkalo s odporem zejména Francie. Důvodem pro obavy byly nedostatečné záruky Severoatlantické aliance vůči potenciální německé agresi a nemožnost přímé kontroly členských zemí.²⁰

Francouzský premiér René Pleven v říjnu 1950 předložil plán, který předpokládal vytvoření nadnárodní evropské armády států Západní unie, ke kterým by se připojil i západoněmecký vojenský kontingent. Podle Plevenova plánu měla mít armáda vlastní rozpočet, velení i zbrojní program, zároveň si všechny státy kromě Německa měly ponechat plnou kontrolu nad svým vojskem. Německo se tak mohlo díky svému vyzbrojení podílet na společné obraně Evropy a zároveň by se eliminovala hrozba německé vojenské agrese. Tento plán sloužil jako základ jednání o vytvoření Evropského obranného společenství.²¹

Představitelé šesti západoevropských států, které byly členy ESUO, podepsali 27. května 1952 smlouvu o vytvoření EOS. Podle smlouvy mělo dojít k vytvoření evropské armády, která měla podléhat Evropskému politickému společenství. Ve

¹⁹ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-223-6. S. 54.

²⁰ Tamtéž. S. 55.

²¹ LUŇÁK, Petr a Marek PEČENKA. *Encyklopedie moderní historie*. 2., vyd. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-95-8. S.373.

Francii se o této smlouvě vedly rozsáhlé debaty, což pramenilo z obavy Francie o ztrátě vlivu v evropské armádě. 30. srpna 1954 francouzský parlament nepodpořil ratifikaci smlouvy o EOS, což automaticky znamenalo konec EPS, které mělo být organizací zastřešující EOS a ESUO.

Tento neúspěch tak velice zásadním způsobem poznamenal budoucnost celé evropské integrace. Projevilo se tak, že bezpečnost a ochrana státu jsou stále citlivá témata, jejichž kontrolu nejsou Evropské státy ochotny přenést na nadnárodní úroveň. Pravomoc ovládat obranu a zahraniční politiku si tak nechávají státy výhradně pro sebe a další evropská integrace se zaměřuje zejména na hospodářskou oblast.²²

1.6 Vývoj bezpečnostní integrace ES do roku 1993

Kvůli zamítnutí Plevenova plánu se od poloviny 50. let 20. století Evropa integruje zejména hospodářsky, z toho důvodu bude vývoj evropského sjednocování mezi lety 1954-1993 v této práci popsán relativně stručně. Díky událostem na počátku 50. let, do kterých byly zapojeny Spojené státy, bylo více než zřejmé, že vstup SRN do NATO byl nevyhnutelný. Státy Západní Evropy tak musely najít konsensus mezi přijetím Německa do evropské obrany a zároveň vyhověním Francii, která tento postup odmítala. Řešení přinesla Velká Británie, jejíž plán spočíval v zainteresování SRN a Itálie do Bruselské smlouvy, která těmito dvěma státy měla být podepsána ex post. To by znamenalo částečnou kontrolu nad německým zbrojením. Zároveň se po Německu požadovalo, aby se vzdalo výroby nekonvenčních zbraní. 23. října 1954 tak byla podpisem *Pařížských dohod* vytvořena Západoevropská unie a 5. května následujícího roku SRN vstoupilo do NATO.²³ Reakcí na vstup SRN do NATO bylo ještě v květnu roku 1955 vytvoření paktu vojsk východního bloku podpisem Smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci (tzv. *Varšavská smlouva*).

Počínaje rokem 1958 došlo, na základě podpisu *Římských smluv*, ke vzniku Evropského hospodářského společenství a Evropského společenství pro atomovou

²² HAD, Miloslav a Bohumil PIKNA. *Druhý a třetí pilíř Evropské unie*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky v edičním oddělení Ústavu mezinárodních vztahů, 2001. ISBN 80-86345-06-8. S. 10.

²³ LUNÁK, Petr a Marek PEČENKA. *Encyklopedie moderní historie*. 2., vyd. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-95-8. S. 580.

energii, což znamenalo posun v ekonomické integraci kontinentu, nicméně otázky bezpečnosti zůstaly v těchto smlouvách nedotčeny. Zlomovou událostí evropské bezpečnostní integrace šedesátých let byl tzv. *Fouchetův plán*. Christian Fouchet byl francouzský velvyslanec v Dánsku a začátkem 60. let byl požádán Charlesem de Gaullem o transformaci Římských smluv, pomocí které by se Francie vrátila na pozici velmoci. Plán Christiana Foucheta se opíral především o posílení suverenity národních států, větší nezávislosti na NATO a snahou o zavedení politické unie (které by předcházelo integrování obranné, bezpečnostní a kulturní politiky států). Plán ale nebyl evropskými státy přijat a navíc vedl ke zhoršení vztahů s NATO. Zhoršování vztahů vyústilo v roce 1966 vystoupením Francie ze Severoatlantické aliance. ZEU hrála v průběhu 60. let důležitého „prostředníka“. Po dobu, kdy Charles de Gaulle působil v prezidentské funkci, Francie odmítala přístup Velké Británie do Evropských společenství. Tento fakt přispěl k důležitosti ZEU, která se stala platformou pro udržování vztahů mezi státy Evropských společenství a Velké Británie. Velká Británie tak do Evropských společenství vstoupila v roce 1973 (3 roky od smrti de Gaulla a 10 let po podání první žádosti o vstup) a důležitost role ZEU tak opadla.²⁴

V důsledku mezinárodní hospodářské situace v 70. letech hovoříme o období tzv. *Eurosklerózy*, kdy se integrační snahy značně omezily. Z toho důvodu nebylo v této dekádě dosaženo výrazného posunu v otázkách evropské bezpečnosti. Za zmínku stojí jen *Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě*, které se mezi lety 1973 – 1975 zúčastnila politická reprezentace zemí východního i západního bloku. Výsledkem této série mezinárodních setkání byl *Závěrečný akt KBSE*, jenž řešil bezpečnostní otázky v Evropě, lidská práva a spolupráci na hospodářské a vědecké úrovni. Akt předpokládal další setkání politických představitelů, která měla přispět k budování míru a bezpečnosti. Tento proces je znám jako *helsinský mírový proces*.²⁵

Poslední důležitou událostí této kapitoly je revize Římských smluv, tedy Jednotný evropský akt, který byl podepsán v roce 1986 a vstoupil v platnost o rok později. JEA

²⁴ HAD, Miloslav a Bohumil PIKNA. *Druhý a třetí pilíř Evropské unie*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky v edičním oddělení Ústavu mezinárodních vztahů, 2001. ISBN 80-86345-06-8. S. 48.

²⁵ ORT, Alexandr. Evropská bezpečnost ve dvacátém století. In: *Bezpečnost Evropy a Česká republika*. Praha: Professional Publishing, 2005. ISBN 8086419819. S. 45.

si dával za cíl dát nový impuls evropské integraci a zejména sjednotit vnitřní trh. Jako první smlouva Evropského společenství, se ale také zabývá oblastí zahraniční politiky. Výstupem JEA pro oblast zahraniční politiky tak byla vzájemná konzultace zemí v zahraničně-politických otázkách, tedy vzájemné poskytování informací a návrhů řešení tak, aby bylo dosaženo co nejúčinnější koordinace, včetně pravidelných schůzek.²⁶ Tyto záměry měly především vést k rozvoji evropské identity a sjednocení postojů zemí v zahraničně-politických otázkách.²⁷ V roce 1981 se o to pokoušeli německý a italský premiér Genscher a Colombo, jejichž iniciativa však ztroskotala. Navzdory neúspěšným snahám byla v roce 1987 přijata Platforma o evropských bezpečnostních zájmech, tzv. Haagská platforma. Ta vyzdvihovala význam obrany v rámci Evropských společenství. V té době měly státy různé názory na to, zda-li mají být Evropská společenství sloučena s unií Západoevropskou, zejména pak Spojené státy americké a státy, které disponovaly silnou pozicí v NATO se stavěly proti této alternativě, jelikož ji vnímaly jako překážku pro působení NATO.²⁸

²⁶ Podle JEA se měli ministři zahraničních věcí a člen komise scházet alespoň 4 krát za rok.

²⁷ Eur-lex. *Jednotný Evropský Akt*. Haag, 1986. [online] [cit. 2016-01-11] Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:xy0027>.

²⁸ BINDI, Federiga M (ed.). *The foreign policy of the European Union: assessing Europe's role in the world*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2010. ISBN 978-0-8157-0140-8.

2 Institucionalizace bezpečnosti v Evropské unii

Jednotným evropským aktem bylo započato období, kdy se bezpečnost u zemí Evropských společenství (a později EU) začala stávat součástí legislativních dokumentů. Důsledkem této tendence tak byl očividný fakt, že v rámci Společenství bylo nezbytné, aby země zaujaly jednotný postoj v zahraničně-politických otázkách. V době, kdy byla hospodářská integrace v Evropě na vysoké úrovni a v mezinárodních vztazích se objevovaly nové výzvy²⁹, začalo státům evropské integrace docházet, že bezpečnost je velice důležitá a ve stále rychleji se vyvíjejícím světě bylo nutné ustanovit všeobecná pravidla bezpečnostní politiky. V následující kapitole bude práce zkoumat ukotvení bezpečnostních politik v Maastrichtské smlouvě, Amsterdamské smlouvě, smlouvě z Nice, Evropské bezpečnostní strategii, Lisabonské smlouvě a taktéž vznik samotné evropské bezpečnostní a obranné politiky.

2.1 Maastrichtská smlouva

Velkým průlomem pro bezpečnost evropských zemí byla Maastrichtská smlouva z roku 1992. Maastrichtská smlouva přímo ustanovovala vznik společné zahraniční a bezpečnostní politiky jako jeden ze 3 pilířů Evropské unie. Do roku 1993 se zahraničně-politická spolupráce projevovala pouze na bázi vzájemných konzultací, což Maastrichtská smlouva měnila. Vytvoření a přijetí Maastrichtské smlouvy bylo důsledkem politických změn ve střední a východní Evropě na přelomu 80. a 90. let. Vítězství západního politického uspořádání nad komunistickým režimem, znamenalo pro Evropské společenství nový začátek, ale také nové výzvy.

V červnu roku 1991, byla v Lucemburku Evropskou radou přijata pilířová struktura, která dala základ budoucí smlouvě. Činnost evropských společenství se tak měla rozdělit na tři tzv. pilíře. Zatímco první pilíř se zabýval zejména hospodářstvím a obsahoval politiky, které vznikly do té doby (tedy před samotným vznikem EU), zbylé dva pilíře měly představovat politiky, které byly pro společenství nové, konkrétně druhý pilíř představující společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a třetí pilíř

²⁹ Válka v Jugoslávii, irácká okupace Kuvajtu nebo rozpad SSSR.

představující spolupráci v oblasti justice a vnitra. SZBP měla disponovat vlastními procedurami rozhodování, které zároveň neměly narušovat charakter mezivládní spolupráce. Tento návrh byl schválen v prosinci téhož roku a nástroji SZBP byly ustanoveny společná stanoviska a akce, o kterých rozhoduje Rada EU jednomyslně.³⁰ Tato dohoda umožňovala Evropské unii, aby působila v oblasti mezinárodních politických vztahů jednotně a mohla se tak vyjadřovat jako jeden celek. Smlouva o Evropské unii, jenž byla podepsána dne 7. února 1992 v nizozemském Maastrichtu, tak bývá považována za přechod od hospodářského společenství k politické unii.³¹

V Maastrichtské smlouvě se společné zahraniční a bezpečnostní politice věnuje hlava V. Smlouvy o EU, jež nahrazuje hlavu III. Jednotného evropského aktu, která pojednávala o Evropské spolupráci v oblasti zahraniční politiky. Společná zahraniční a bezpečnostní politika si nadefinovala několik cílů, mezi které například patří: *„Zabezpečit společné hodnoty, základní zájmy a nezávislost Unie; posilovat bezpečnost Unie a jejích členských států ve všech směrech; chránit mír a posilovat mezinárodní bezpečnost v souladu s principy Charty OSN, jakož i s principy helsinského závěrečného aktu a cíli Pařížské charty; Podporovat mezinárodní spolupráci; Rozvíjet a upevňovat demokracii a právní stát a respektování základních lidských práv a svobod.“*³²

Smlouva o Evropské unii také ustanovila, že jakékoliv otázky vztahující se k bezpečnosti unie, budou zahrnuty do společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Podle článku J. 4. 1. toto ustanovení může zahrnovat i eventuální formulaci společné obranné politiky, což by časem mohlo vyústit až k vytvoření společné obrany. Důležitou změnou, kterou Maastrichtská smlouva Unii v oblasti zahraniční politiky

³⁰ PLECHANOVÁ, Běla. *Institucionální vývoj Evropské unie od Maastrichtské smlouvy k východnímu rozšíření: hledání rovnováhy mezi společenstvím a jeho členskými státy*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0800-6. S. 101.

³¹ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-223-6. S. 105.

³² Eur-lex. *Smlouva o Evropské unii*. Maastricht, 1992. [online] [cit. 2016-02-03] Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>.

vytváří, je možnost aby EU v mezinárodním prostředí vyjadřovala svůj postoj k situacím v mezinárodních vztazích společným jedním hlasem.³³

Co se týče institucionálního rozměru, Rada Evropské unie složená z ministrů zahraničí jednotlivých států, působí v oblasti SZBP jako hlavní orgán. To znamená, že jako orgán definuje³⁴ společná stanoviska, od kterých se nadále odvíjejí národní politiky. Společný postoj unie je zastáván zpravidla v mezinárodních organizacích a u příležitosti mezinárodních konferencí. O společných postupech je rozhodováno Radou na základě obecných směrnic, které ustanovily, ve kterých záležitostech bude postupováno společně, přičemž Rada určovala i cíle postupu, trvání, prostředky a podmínky pro jeho realizaci. V případě, že se Rada dohodla na přijetí společného postupu, bylo určeno o kterých otázkách a za jakých okolností se rozhoduje tzv. zesílenou kvalifikovanou většinou³⁵. Tento fakt byl důkazem odklonu od čistě mezivládního charakteru spolupráce v otázkách zahraniční a bezpečnostní politiky na úkor nadnárodního principu. Ve vztahu ke třetím zemím byla EU zastupována předsednickým státem Rady, který byl zároveň zodpovědný za zrealizování společných opatření.³⁶

Poprvé v historii evropské integrace je také definován vztah mezi Západoevropskou unií a Evropskou unií. Západoevropská unie, pokud by byla EU požádána, byla oprávněna k vypracování a provádění rozhodnutí a akcí EU majících vliv na obranu, jelikož Maastrichtská smlouva označovala ZEU jako „integrální část vývoje Unie“.³⁷ Za tímto účelem byla Rada EU oprávněna přijímat nezbytná opatření v dohodě s institucemi ZEU. Ustanovení, které se týká otázek obrany umožňuje úzkou spolupráci členských států ZEU a NATO za předpokladu, že není v rozporu se spoluprací v rámci EU. Aby ustanovení, které definuje Maastrichtská smlouva mohla

³³ HAD, Miloslav a Bohumil PIKNA. *Druhý a třetí pilíř Evropské unie*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky v edičním oddělení Ústavu mezinárodních vztahů, 2001. ISBN 80-86345-06-8. S. 19.

³⁴ Rada rozhoduje jednomyslně, výjimku tvoří procedurální otázky a otázky, na něž platí zásada rozhodování kvalifikovanou většinou.

³⁵ V době, kdy Smlouva o EU vstupovala v platnost, měla EU 12 členských zemí a zesílená kvalifikovaná většina tehdy odpovídala 54 hlasům, které odevzdalo alespoň 8 členských států.

³⁶ HAD, Miloslav a Bohumil PIKNA. *Druhý a třetí pilíř Evropské unie*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky v edičním oddělení Ústavu mezinárodních vztahů, 2001. ISBN 80-86345-06-8. S. 20.

³⁷ Eur-lex. *Smlouva o Evropské unii - článek J.4*. Maastricht, 1992. [online] [cit. 2016-02-03] Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>.

být platná i pro Západoevropskou unii, bylo nutností, aby k nim ZEU vydalo závazné vyjádření, jelikož členství v EU nebylo totožné s členstvím v ZEU.³⁸ Součástí Maastrichtské smlouvy se proto staly i dvě deklarace vydané členskými zeměmi ZEU.

Prvním dokumentem byla deklarace o úloze Západoevropské unie a jejích vztazích s Evropskou unií a s Aliancí, která vyjadřovala shodu členských zemí ZEU na vytváření evropské bezpečnostní a obranné identity. Signatáři této deklarace tak projevíli ochotu převzít větší odpovědnost za záležitosti evropské obrany. Tato deklarace, která ZEU označuje za nedílnou součást rozvojového procesu EU a za prostředek, jež má vést ke zvýšení solidarity uvnitř NATO, byla vydána státy, jež byly členy obou unií, tedy jak ZEU tak EU. Tímto dokumentem byla ZEU podřízena EU a podle Smlouvy o EU tak ZEU tvoří evropskou obrannou politiku EU a „*bude rozvíjena jako obranná složka Evropské unie a jako prostředek pro posilování evropského pilíře Atlantické aliance*“.³⁹, čímž byl de facto navázán velmi úzký pracovní vztah obou organizací. Navzdory tomu, že byla deklarace podepsána všemi devíti státy, našli se mezi signatáři tradiční odpůrci definice společné obrany (Nizozemsko, Portugalsko a Velká Británie), kteří vnímali ZEU jako evropský pilíř NATO a nesouhlasili tak se spojením EU se Západoevropskou unií. Deklarace tak vyřešila vztah ZEU a NATO tím, že se ZEU zavázala konat v souladu se stanovisky Severoatlantické organizace.⁴⁰ Členské země tak měly vnášet společná stanoviska, která byla dohodnuta v rámci ZEU, do konzultačních procesů v NATO, které „*zůstane základním fórem pro konzultace mezi svými členy a místem dohod o politice týkající se bezpečnostních a obranných závazků spojenců podle Severoatlantické smlouvy*“.⁴¹ Ustanovení týkající se výkonné role ZEU se skládá z definic prostředků a úkolů, které mají vést k jejímu posílení, jedná se například o vojenské jednotky

³⁸ V době vzniku Smlouvy o EU bylo ze 12 členských států EU 9 zemí, které byly současně členy ZEU, tedy Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Španělsko a Velká Británie.

³⁹ Eur-lex. *Smlouva o Evropské unii - článek J.4*. Maastricht, 1992. [online] [cit. 2016-02-08] Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>.

⁴⁰ SMITH, Michael E. *Europe's foreign and security policy: the institutionalization of cooperation*. New York: Cambridge University Press, 2004. ISBN 0521538610. S.182.

⁴¹ Západoevropská unie. *Deklarace o západoevropské unii – článek 4 I*. Řím, 1984. [online] [cit. 2016-02-08] Dostupné z: <http://www.weu.int/documents/841024en.pdf>.

podřízené ZEU, spolupráce vojenského charakteru s NATO nebo vytvoření plánovacího útvaru.⁴²

Druhá deklarace vydaná všemi členskými zeměmi ZEU si dává za cíl stanovit roli organizace v nových podmínkách a zároveň je výzvou všem evropským státům NATO, aby se staly přidruženými členy ZEU takovým způsobem, který jim umožní se naplno účastnit činností Západoevropské unie. Druhá deklarace taktéž vyzývá všechny členské státy EU, aby se staly členy nebo alespoň pozorovateli ZEU.⁴³

2.2 Evropská bezpečnostní a obranná politika

Myšlenka Evropské bezpečnostní a obranné politiky má původ v Evropské bezpečnostní a obranné identitě, která byla vytvořena roku 1994 v Bruselu při příležitosti summitu NATO. Severoatlantická aliance na svém zasedání rozhodla, aby se pilířem NATO stala Evropská bezpečnostní a obranná identita. Tato identita měla mít k dispozici operační struktury organizace, zároveň se však mohly síly oddělit a provádět samostatné operace v případě, že by se NATO na misi nepodílelo. Zemím EU tímto byla přenechána odpovědnost za společnou bezpečnost a obranu.⁴⁴

Klíčovou událostí, která vedla Evropskou unii k vytvoření Evropské bezpečnostní a obranné politiky byla Bosenská válka v první polovině 90. let. EU nebyla schopna vyřešit válku na vlastních hranicích na jihu Evropy, NATO bylo nuceno zasáhnout a vojenskou operací válku ukončit. EU si uvědomila svou nekompetentnost ve věci obrany, a svou závislost na vojenské obraně poskytnuté NATO, respektive Spojenými státy.⁴⁵ V roce 1998 se uskutečnil anglo-francouzský summit v Saint – Malo, kde byla započata realizace iniciativy Evropské bezpečnostní a obranné identity, tedy myšlenka o obranné spolupráci, která by byla řízena Evropskou unií. Tato iniciativa byla značně ovlivněna summitem NATO ve Washingtonu, kde byla oficiálně uznána. Spojenci

⁴² HAD, Miloslav a Bohumil PIKNA. *Druhý a třetí pilíř Evropské unie*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky v edičním oddělení Ústavu mezinárodních vztahů, 2001. ISBN 80-86345-06-8. S. 22.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Bouška, Tomáš: *Změny strategické koncepce Severoatlantické aliance po pádu Železné opony*. Asociace pro mezinárodní otázky. 2003. [online] [cit. 2016-02-10] Dostupné z: <http://www.amo.cz/publikace/zmeny-strategicke-koncepce-severoatlanticke-aliance-po-padu-zelezne-opony.html>.

⁴⁵ GRAND, Camille. *CSDP: Is there a Next Chapter?* The Polish Quarterly of International Affairs, 2013 (Vol. 22, No. 3). [online] [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <https://www.questia.com/library/journal/1P3-3251248821/csdp-is-there-a-next-chapter>

(zejména USA a Turecko) tak vyjádřili ochotu vybudovat evropskou obranu nikoliv jen v rámci Severoatlantické aliance, nýbrž i mimo ní. V rámci washingtonského summitu byl rozpracován také program BerlinPlus, jež se věnoval problematice sdílení prostředků mezi EU a NATO, jelikož vzájemný vztah obou subjektů byl klíčový pro úspěšné fungování Evropské bezpečnostní a obranné politiky⁴⁶. Konkrétně se jednalo o přístup k silám i operačnímu plánování. Koncept byl vypracován na předpokladu, kdy v případě rozhodnutí EU o konání vlastní operace, může EU automaticky využívat prostředky NATO, které by tak nemuselo jednotlivé případy užití sil opakovaně schvalovat. Výhodou tohoto konceptu bylo předcházení zdvojování sil a jiných bezpečnostních mechanismů. V roce 2000 na Konferenci o vyčleňování sil v Bruselu členské státy specifikovaly síly⁴⁷, jež byly potřebné pro plnění Evropského základního cíle.⁴⁸

Dnes mise SBOP dělíme na dva typy aktivit, tedy vojenské operace a civilní mise. Zatímco hlavními cíli vojenských operací je stabilizace bezpečnostní situace v krizových oblastech (EUMAM Středoafrická republika od roku 2015), za primární cíle civilních misí považujeme podporu budování celních a pohraničních kapacit a podporu reformy bezpečnostního sektoru (EUAM Ukrajina od roku 2014).⁴⁹

V rámci struktur a postupů SBOP spolupracují s Politickým a bezpečnostním výborem hlavně tři další orgány, tedy vojenský výbor, který radí Politickému a bezpečnostnímu výboru v otázkách týkajících se vojenského zvládnutí krizí, Výbor pro civilní aspekty zvládnutí krizí, který doporučuje a přijímá stanoviska k civilním řešením krizí a politicko-vojenská skupina, která zpracovává všechna politicko-vojenská témata. Evropská unie nemá k dispozici vlastní stálé velitelství, ze kterého by bylo možno samostatně plánovat a realizovat vojenské operace, současně tak vedení operací může

⁴⁶ Evropská bezpečnostní a obranná politika byla Lisabonskou smlouvou přejmenována na Společnou bezpečnostní a obrannou politiku (SBOP). V této kapitole jsou zmíněny také principy, které byly platné v době vzniku práce, tedy po Lisabonské smlouvě.

⁴⁷ Na konferenci bylo ustanoven rozsah kapacit, který byl označen za dostačující, aby byl do roku 2003 naplněn Evropský základní cíl. Členské státy tak měly k dispozici pro společné akce 100 000 vojáků, 400 bojových letadel a 100 plavidel.

⁴⁸ KHOL, Radek (ed.). *Česká republika a Evropská bezpečnostní a obranná politika*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2000. ISBN 80-85864-99-1. S. 24.

⁴⁹ MZV ČR. *Společná bezpečnostní a obranná politika - SBOP* [online]. [cit. 2016-03-16]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/vnejsi_vztahy_eu/spolecna_zahranicni_a_bezpecnostni/spolecna_bezpecnostni_a_obranna_politika.html.

být zajišťováno pouze členskými zeměmi, jež nahlásily EU vlastní národní velitelství schopné nasazení k těmto účelům.⁵⁰ V rámci zlepšování schopnosti rychlé reakce na krizi, EU přijala koncepci ustavení bojových uskupení (EU Battlegroups), což jsou síly čítající asi 1500 vojáků schopné nasazení maximálně do 10 dnů, které se zároveň mohou udržet na místě bez vnější podpory po dobu 30 dnů. Stále aktuální však zůstává otázka zlepšení fungování a koncepčnějšího začlenění bojových sil v kombinaci s neexistencí závazku definování způsobu generování následných sil.⁵¹

Společná bezpečnostní a obranná politika si neklade za cíl zcela nahradit NATO, nýbrž alianci doplňovat. Evropská unie by měla být schopna provádět vlastní vojenské operace i přes neúčast NATO jako celku. Existují tedy dva scénáře: vojenská operace EU s využitím prostředků a kapacit NATO (tzv. operace typu Berlin Plus) a operace bez využívání prostředků Severoatlantické aliance, tedy autonomní operace. Koordinace EU a NATO má zásadní význam také při vzájemném posilování vojenských schopností a eliminaci duplicity. Na misích EU se mohou podílet také nečlenské státy a to ať už v podobě spoluúčastí na nákladech, tak poskytováním kapacit. To platí hlavně pro členské státy Severoatlantické organizace a pro kandidátské země a regionální partnery (například státy v Africe, které mají zájem se podílet na misích EU v Africe). Principem spolupráce s partnery stojící mimo struktury EU je uchování plného autonomního rozhodování a zohlednění zájmů EU. Od roku 2014 je používán při spolupráci s partnery princip „*train and equip*“, kdy EU přispívá formou výcviku a vybavení k rozvoji schopností států v klíčových oblastech. Cílem tohoto principu je učinit státy, které jsou geograficky v oblasti krize, samostatné a schopné stabilizovat krizi za použití vlastních sil.⁵²

2.3 Amsterdamská a Nicejská smlouva

Další důležitou změnou v oblasti evropské bezpečnosti byly nepochybně vybrané události druhé poloviny 90. let, respektive z počátku nového milénia. Konkrétně se

⁵⁰ Francie, Itálie, Německo, Řecko, Velká Británie.

⁵¹ MZV ČR. *Společná bezpečnostní a obranná politika - SBOP* [online]. [cit. 2016-03-16]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_europe/vnejsi_vztahy_eu/spolecna_zahranicni_a_bezpecnostni/spolecna_bezpecnostni_a_obranna_politika.html.

⁵² Tamtéž.

práce v tomto období zabývá Amsterdamskou smlouvou a Smlouvou z Nice, zejména jak tyto události ovlivnily institucionalizaci evropské bezpečnosti. V roce 1997 byla na mezivládní konferenci ministrů zahraničí v nizozemském Amsterdamu, podepsána tzv. Amsterdamská smlouva. Tato smlouva umožňovala EU flexibilněji reagovat na světové události a zároveň získat účinnější podíl na humanitárních misích a operacích, které přispívají k udržování míru.⁵³ Amsterdamská smlouva také mění způsob hlasování v rámci druhého pilíře na tzv. konstruktivní absenci. Konstruktivní absence umožňovala státům nepodílení se na vedení akce a zároveň nebránit její realizaci. Jednomyslné hlasování se tak omezilo na alespoň dvě třetiny hlasů členských zemí. Amsterdamská smlouva se také zabývala upřesněním vztahu mezi ZEU a EU. Za tímto účelem byla zřízena funkce Vysokého zmocněnce pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, jenž měl Unii zastupovat při řešení zahraničně-politických otázek a současně být generálním tajemníkem Rady EU. Smlouvou z Amsterdamu se Petrohradské úkoly⁵⁴ stávají primárním právem EU.⁵⁵

Významnou událostí ve formování evropské bezpečnostní a obranné politiky byl summit Evropské unie v Nice, který přijal dokumenty související s institucionální strukturou EBOP a naplňováním vojenských cílů. Na summitu v Nice se EBOP stala oficiálně součástí primárního práva EU. Důležitými body jednání na summitu byly opět vztah s NATO a přístup Evropské unie k plánovacím kapacitám NATO. Fakt, že ne všichni členové EU jsou taktéž členy NATO, značně komplikoval definici společných zájmů v oblasti bezpečnosti.⁵⁶ Důležitou změnou, kterou přinesla smlouva z Nice, bylo převedení téměř všech aktivit ZEU do kompetence EU.⁵⁷ Smlouva dále také zavedla nové politicko-vojenské unie do struktur Evropské unie (Politický a bezpečnostní výbor, který zajišťoval politické vedení společných operací; Vojenský

⁵³ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-223-6. S. 537.

⁵⁴ Petrohradské úkoly jsou důležitou součástí SBOP, definují totiž jaké vojenské akce je možno podniknout v krizových situacích. Byly schváleny v roce 1992 a v současné době umožňují EU aktivní nasazení vojenských jednotek pro následující účely: humanitární a záchranné, mírové, bojové v krizových situacích, odzbrojovacích, vojenské poradenství a asistence, post-konfliktní stabilizace.

⁵⁵ HAD, Miloslav a Bohumil PIKNA. *Druhý a třetí pilíř Evropské unie*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky v edičním oddělení Ústavu mezinárodních vztahů, 2001. ISBN 80-86345-06-8. S. 24.

⁵⁶ SCHELLE, Karel; VESELÁ, Renata a VOJÁČEK, Ladislav. *Historie integračních koncepcí a jejich vyústění v realitě EU*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2007. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-87071-53-3. S. 145.

⁵⁷ BALABÁN, Miloš, Jan DUCHEK a Libor STEJSKAL (eds.). *Kapitoly o bezpečnosti*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1440-3. S. 298.

štáb, jenž řešil praktické otázky operací nebo Vojenský výbor, který měl za úkol poskytovat orgánům EU informace vojenského charakteru).⁵⁸

2.4 Evropská bezpečnostní strategie

V roce 2002 byla ve Spojených státech vytvořena národní bezpečnostní strategie a už v dalším roce Evropská unie odpověděla svým bezpečnostně-strategickým dokumentem, který měl ovlivnit směřování bezpečnostní politiky EU. Ačkoliv bezpečnostní strategie není právně ani politicky závazná, je důležitá pro další směřování vnější činnosti. Navzdory vzniku ve srovnatelném časovém období, stanovují obě strategie jiné priority, prostředky, výzvy i partnerství.⁵⁹ Evropský strategický dokument, „*Bezpečná Evropa v lepším světě - evropská bezpečnostní strategie*“, definoval hrozby na globální úrovni⁶⁰ a zároveň obsahoval tři strategické cíle, které se Evropská unie touto strategií zavázala naplňovat, tedy: politický, hospodářský, ale i vojenský boj proti hrozbám; posilování mezinárodního řádu založeném na účinném multilateralismu; budování bezpečnosti v evropském sousedství. Pro tuto závěrečnou práci je taktéž velice podstatný odstavec v části zabývající se upevňováním mezinárodního řádu: „*Mocným nástrojem k prosazování reforem mohou být politiky v oblasti obchodu a rozvoje. Evropská unie a její členské státy mají, jakožto největší poskytovatel oficiální pomoci a největší obchodní subjekt na světě, tu nejlepší možnost tyto cíle sledovat.*“⁶¹

V rámci Evropské bezpečnostní strategie a jejího vlivu na evropskou politiku členské země potvrdily závislost vlastní bezpečnosti na vyšší aktivitě, respektive aktivnější účasti na plnění stanovených strategických cílů (včetně využití politických, diplomatických, vojenských, civilních, obchodních a rozvojových činností),

⁵⁸ Pachta, Lukáš. Evropská bezpečnostní a obranná politika ve světle transatlantických vztahů. Praha, Institut pro evropskou politiku. EUROPEUM, 2005. [online] [cit. 2016-03-19] Dostupné z: <http://docplayer.cz/335913-Evropska-bezpecnostni-a-obranna-politika-ve-svetle-transatlantickych-vztahu.html>. S. 22.

⁵⁹ Klohs, Julia and Niemann, *Comparing the US National Security Strategy to the European Security Strategy in the first decade of the 21st century: converging but still different*. Mainz: Chair of International Relations, Johannes Gutenberg University, 2014. [online] [cit. 2016-04-19] Dostupné z: https://international.politics.uni-mainz.de/files/2012/10/MPIEP_8_KlohsNiemann.pdf

⁶⁰ Jako hlavní hrozby Evropská bezpečnostní strategie z roku 2003 definuje následující: terorismus, šíření zbraní hromadného ničení, regionální konflikty, selhání států, organizovaná trestná činnost.

⁶¹ Rada Evropské unie. *Bezpečná Evropa v lepším světě: Evropská bezpečnostní strategie*. 2003. [online] [cit. 2016-04-06] Dostupné z: <http://consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/031208ESSIICS.pdf>. S.10.

soudržnosti, tedy s cílem propojit různé oddělené evropské nástroje vytvořené za účelem posilování bezpečnosti, spolupráce s partnery (zejména NATO) a akceschopnosti, nebo-li flexibilní, systematické a efektivní využívání sdružených a sdílených prostředků. Akceschopností je také myšleno využívání větších kapacit, aby se předešlo chaosu v civilní oblasti po zdárně ukončené vojenské akci, přičemž základem pro společné akce jsou společné analýzy rizik, k čemuž je zapotřebí sdílení zpravodajských informací mezi členskými státy i partnery.⁶²

Dosavadní úspěchy společné bezpečnosti a obrany tkví hlavně v operacích, kterých již proběhlo 15 a v tuto chvíli stále probíhá celosvětově 17 misí EU, z toho 6 z nich je vojenského charakteru.⁶³ EU může v rámci jedné operace plnit nejen vojenské úkoly, ale také úkoly policejního a civilního charakteru, stejně tak může zajišťovat ostrahu hranic, zamezování pašování zbraní, drog a lidí, potlačování organizovaného zločinu nebo pátrání po vojenských zločincích. Unie si vyhrazuje pravomoc zahajovat své mise samostatně (jako například mise Artemis v Demokratické republice Kongo), stejně tak s podporou a spoluprací poskytnutou ze strany NATO, jež je zahrnuta do dohod BerlinPlus (mise Althea v Bosně a Hercegovině).⁶⁴ Zatímco operace civilního charakteru jsou financovány z rozpočtu EU, vojenské mise financují zúčastněné státy z vlastních rozpočtů, to je důvodem toho, proč klesá ochota států se do takových akcí zapojovat.⁶⁵ V žádné z uskutečněných misí se EU nedopustila zásadního selhání, kterého se v minulosti dopustilo OSN při některých svých intervencích, proto se EU stala důležitou organizací při řešení mezinárodních krizí.

2.5 Lisabonská smlouva

Lisabonská smlouva byla schválena v roce 2007, avšak v platnost vstoupila až v prosinci roku 2009. Pravděpodobně nejzásadnější změnou, kterou Lisabonská

⁶² Tamtéž.

⁶³ European Union external action. *Ongoing missions and operations*. [online] [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/>.

⁶⁴ BICKERTON, CHRIS J., BASTIEN IRONDELLE a ANAND MENON. Security Co-operation beyond the Nation-State: The EU's Common Security and Defence Policy. *JCMS: Journal of Common Market Studies* [online]. 2011, 49(1), 1-21. ISSN 00219886. [cit. 2016-04-07] Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1468-5965.2010.02126.x> S. 4–5.

⁶⁵ DUBSKÝ, Zbyněk. *Bezpečnostní a politická dimenze integračního procesu: (společná zahraniční a bezpečnostní politika EU)*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2006. ISBN 80-245-1152-5. S. 93.

smlouva přinesla, byl vznik právní subjektivity Evropské unie, což bylo formálně-právním předpokladem pro vznik vnější činnosti. SZBP existovala od roku 1993, nicméně velká část vnějších vztahů byla realizována v rámci komunitárních mechanismů, jež měla v pravomoci Komise a sloužily primárně pro využívání hospodářských a obchodních nástrojů. Pravomoci EU ve vnějších vztazích byly definovány na základě celkových cílů Společenství, proto Lisabonská smlouva definovala jednotné cíle a zásady vnější činnosti a stanovila, že podle těchto cílů bude postupovat i celá SZBP. Zásady jsou charakterizovány jako hodnoty, jimiž se Unie řídí při provádění vnější činnosti, a které jsou prováděny i obecně. Cíle jsou ty hodnoty, které EU ve vnějších činnostech prosazuje při realizaci jednotlivých politik. Hodnoty vnější činnosti, tak jak je definuje Lisabonská smlouva, jsou hodnoty, na kterých EU staví vlastní vnitřní integraci. Konkrétně se jedná o základní demokratické hodnoty. Jelikož všechny členské státy EU jsou zároveň členy OSN, ztotožňuje se EU s hodnotami obsaženými v Chartě OSN, která je tak základním hodnotovým rámcem pro zahraniční vztahy EU.⁶⁶

Podstatné změny v oblasti SZBP jsou spjaté s institucionálním uspořádáním. První změnou, kterou Lisabonská smlouva přináší je uznání Evropské rady jako oficiální a řádný orgán EU. V rámci propojení jednotlivých politik a nástrojů spadajících do oblasti vnější činnosti, se rozhodnutí Evropské rady o strategických cílech a zájmech EU vztahují nejen na celou oblast SZBP, ale i další oblasti vnějších činností. Evropská rada si vyhrazuje právo svými rozhodnutími stanovovat zájmy a cíle tematické či regionální povahy a tvoří tak základní politický rámec pro soudržnost oblastí vnějších činností. Další zásadní změnou bylo vytvoření 2 funkcí pro zastupování EU navenek, tedy předseda Evropské rady a Vysoký představitel unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku⁶⁷. Zatímco funkce předsedy Evropské rady odpovídá reprezentativnímu charakteru a odpovídá dosavadním zvyklostem, Vysoký představitel institucionálně propojuje Radu a Komisi v aktivitách, které se dotýkají vnějších činností EU. Mezi činnostmi, za které je vysoký představitel v rámci EU zodpovědný

⁶⁶ PECHÁČEK, Štěpán. *Společná zahraniční a bezpečnostní politika unie po Lisabonské smlouvě*. Praha: Parlamentní institut, 2010. Studie č. 3.082. S. 3.

⁶⁷ Někdy také pouze „Vysoký představitel“.

řadíme samotnou realizaci společné zahraniční a bezpečnostní politiky společně s členskými státy, koordinace, řízení a implementace činností a zastupování unie navenek.⁶⁸

Vysoký představitel také předsedá nově vytvořené Radě pro zahraniční věci, kde ačkoliv může předkládat návrhy a je zodpovědný za jejich realizaci, nedisponuje hlasovacím právem. Dále je vysokému představiteli nápomocna a přímo podřízena Evropská služba pro vnější činnost, což je nový útvar, jež funguje mimo struktury Rady a Komise.⁶⁹ Aktivita služby pro vnější činnost ale nesmí zasahovat do kompetencí Komise v oblastech rozšiřování EU a obchodní a rozvojové politiky. Do struktury služby jsou integrovány civilní a vojenské struktury, které do té doby byly vytvořené a působily ve strukturách Rady. Diplomatický personál služby pro vnější činnost se skládá z jedné třetiny z diplomatů členských států a zbytek představují dosavadní zaměstnanci generálního sekretariátu Rady, kteří se zabývali SZBP, a zaměstnanci Komise specializující se na vnější činnost.⁷⁰

Oblast SZBP, kde nebylo Lisabonskou smlouvou dosaženo progresu, je rozhodovací procedura, která je dlouhodobě hodnocena jako slabé místo SZBP. Původní hlasovací procedura, stanovená Maastrichtskou smlouvou, nebyla efektivní a tak se Amsterdamskou smlouvou procedura mění z jednomyslného na většinové hlasování. I přes tyto změny byla efektivita SZBP na poměrně nízké úrovni a ani Lisabonská smlouva nepřináší výrazné změny, jelikož umožňuje členským státům rozhodnutí zablokovat, pokud stát uzná, že se rozhodnutí týká vlastního státního zájmu. V tomto případě slouží vysoký představitel jako konzultant a snaží se společně s členskou zemí najít přijatelný konsenzus. Pokud se nepodaří najít oboustranně přijatelné řešení, může Rada požádat o rozhodnutí Evropskou radu, která o žádosti rozhoduje jednomyslně, avšak takové rozhodnutí se nesmí týkat společné obrany a vojenství, jelikož v této oblasti je rozhodování kvalifikovanou většinou obecně vyloučeno. O oblasti

⁶⁸ PECHÁČEK, Štěpán. *Společná zahraniční a bezpečnostní politika unie po Lisabonské smlouvě*. Praha: Parlamentní institut, 2010. Studie č. 3.082. S. 5.

⁶⁹ Eur-lex. *Smlouva o Evropské unii - článek 27*. Maastricht, 1992. [online] [cit. 2016-04-09] Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>.

⁷⁰ Eur-lex. *Smlouva o fungování Evropské unie - článek 221*. Maastricht, 1992. [online] [cit. 2016-04-08] Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>.

procedurálních otázek se podle Lisabonské smlouvy rozhoduje většinou, protože procedurální otázky se z podstaty nemohou dotýkat životních zájmů členských zemí.⁷¹

Existence SZBP a změny v institucionální struktuře, kterou přinesla Lisabonská smlouva se nedotýkala suverénního práva členských zemí vytvářet a realizovat jejich autonomní zahraniční politiku, což potvrzují i dvě prohlášení o SZBP a prohlášení o článku 27 Smlouvy o EU, která jsou přiložena ke Smlouvě o EU.

⁷¹ PECHÁČEK, Štěpán. *Společná zahraniční a bezpečnostní politika unie po Lisabonské smlouvě*. Praha: Parlamentní institut, 2010. Studie č. 3.082. S. 5.

3 Evropská bezpečnost ve světle ukrajinské krize

Začátek krize na Ukrajině je datován na podzim roku 2013, kdy postupně stovky tisíc Ukrajinců nepřetržitě demonstrovaly na Kyjevském náměstí Majdan proti ukončení příprav podepsání asociační dohody mezi EU a Ukrajinou. V únoru následujícího roku se ukrajinská vláda rozhodla násilně rozpustit demonstrace. Výsledkem bylo 88 mrtvých a stovky zraněných. V důsledku této události byl dosavadní prezident Viktor Janukovyč donucen odstoupit ze své funkce a byly vyhlášeny nové prezidentské volby. Protesty v tu dobu vypukly i na opačném konci Ukrajiny, kdy prorusí separatisté obsadili důležité správní budovy na Krymu. Začátkem března 2014 ruský parlament umožnil prezidentovi Ruské federace použití ozbrojených sil na Ukrajině k ochraně ruských zájmů a o 2 týdny později se stává poloostrov Krym po referendu součástí Ruska. Krize dále vypukla i v dalších oblastech východní Ukrajiny, přičemž Rusko je podezříváno z aktivní účasti na ukrajinské krizi, což vede k destabilizaci oblasti a působí tak proti zájmům EU.⁷² Z toho důvodu je ukrajinská krize velkou zkouškou pro bezpečnost EU. Nestabilita na Ukrajině a nespolupráce s Ruskou federací představuje pro EU komplikaci, přičemž není vyloučeno, že na případ Ukrajiny mohly navázat také další státy postsovětského bloku, jež nejsou součástí EU, což by pro unii znamenalo relativně zásadní komplikace. Tato závěrečná část práce bude hodnotit jak se EU dokázala vypořádat s ukrajinskou krizí ve třech ohledech: Jaká byla reakce EU na ukrajinskou krizi; zda-li působí EU jednotně a členské státy jsou ochotny postupovat jako jeden celek a vyhodnocení naplňování cílů stanovené evropskou bezpečnostní strategií.

3.1 Reakce EU na Ukrajinskou krizi

Aby bylo úspěšně dosaženo cílů SZBP, používá Evropská unie jako vynucovací nástroj zpravidla sankce. Tato restriktivní opatření tak mají vést k vynucení změny politiky nebo aktivity cílené země, entity nebo osoby. Sankce se liší podle svého charakteru, zpravidla se ale mohou dělit v základním rozdělení na sankce smíšené a

⁷² BBC. *Ukraine crisis: Timeline*. BBC, 2013[online] [cit. 2016-04-09] Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26248275>.

autonomní, přičemž smíšený režim sankcí znamená, že EU uvalí na subjekt sankci na základě předchozí sankce OSN, zatímco autonomní sankce je sankce unilaterálního charakteru. EU tak postupně od března 2014 uvaluje, v reakci na nezákonnou anexi Krymu a úmyslnou destabilizaci Ukrajiny, sankce na Ruskou federaci. Tyto autonomní sankce můžeme dále dělit na: diplomatická opatření, individuální omezující opatření, a hospodářské sankce (nejobsáhlejší skupina sankcí). V této části kapitoly jsou jednotlivé sankce dále analyzovány.⁷³

3.1.1 Diplomatická opatření

Mezi diplomatická opatření v reakci EU na Ruskou angažovanost v ukrajinské krizi patří zrušení summitu EU - Rusko. Evropská unie se rozhodla nepořádat pravidelné dvoustranné summity. Zároveň byly pozastaveny oboustranné rozhovory s Ruskem, jež se týkaly vízových otázek a nové dohody mezi Evropskou unií a Ruskou federací. Kromě vyloučení Ruska ze skupiny G8⁷⁴, bylo další významnou a relativně rychlou diplomatickou reakcí, kterou podpořily státy EU, pozastavení jednání o přistoupení Ruské federace k Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj⁷⁵ a také k Mezinárodní energetické agentuře.⁷⁶

Důležitá opatření, která měla vést k vyřešení krize byly rozhovory v Minsku. Výsledkem těchto rozhovorů bylo podepsání tzv. Minských dohod Minsk I (5. září 2014) a Minsk II (12. února 2015). Dohoda Minsk I byla průlomovou událostí, jelikož se sešly přímo zúčastněné strany a zástupce Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, aby vyjednaly další kroky vedoucí k deeskalaci krize. Z pohledu Evropské unie však nebyla průlomovou, na rozdíl od dohody Minsk II, jelikož v září 2014 se v Minsku sešli zástupci proruských separatistických oblastí Doněcku a Luhansku, Ukrajiny a Ruska. Výsledkem jednání v Bělorusku tak byl protokol, který uváděl 12 konkrétních kroků vedoucích ke znovunastolení míru na východě Ukrajiny. Stěžejním

⁷³ Evropská Rada. *Reakce na krizi na Ukrajině*. Evropská rada, 2016. [online] [cit. 2016-04-10] Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/sanctions/ukraine-crisis/>.

⁷⁴ WATERFIELD, Bruno. *G8 suspends Russia for annexation of Crimea*. [online] [cit. 2016-04-10] Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/russia/10720297/G8-suspends-Russia-for-annexation-of-Crimea.html>.

⁷⁵ Ruská federace zahájila oficiální rozhovory o vstupu do OECD v roce 2007, od roku 2014 je však tento proces pozastaven

⁷⁶ Evropská Rada. *Reakce na krizi na Ukrajině*. Evropská rada, 2016. [online] [cit. 2016-04-10] Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/sanctions/ukraine-crisis/>.

bodem dohody byl klid zbraní na obou stranách, ovšem mezi další důležité body dohody patřilo například stažení těžké vojenské techniky 15 km od bojové linie a vytvoření bezpečnostní zóny o šířce 30 km, zákaz ofenzivních operací, zavedení bezletové zóny nad bezpečnostní oblasti, vytvoření pozorovací mise OBSE nebo stažení všech cizích žoldáků z oblasti konfliktu.⁷⁷

Minský protokol tak představoval naději nejen pro ukrajinský lid, ale také pro celé mezinárodní společenství, ovšem nedlouho po uzavření dohody začalo být jasné, že zářijová dohoda k míru nepovede. Téměř dva měsíce po stanoveném klidu zbraní, OSN zveřejnilo data, ve kterých uvedlo, že denně je na území konfliktu zabito průměrně 13 lidí.⁷⁸ Z tohoto faktu byl patrný stav klidu zbraní a bylo jasné, že bez zásahu mocnějších stran nebude na Ukrajině dosaženo míru. Proto se stanovilo datum nového jednání na 11. února 2015 a jednání se již zúčastnily hlavy států Ukrajiny, Německa, Francie a Ruska. Výsledkem byla dohoda Minsk II, podepsaná 12. února, která měla vést k ukončení konfliktu. Ze všech 13 bodů dohody určitě stojí za zmínku několik stěžejních jako například okamžitý klid zbraní; vyklizení těžké vojenské techniky; monitorování OBSE; úplná amnestie pro zadržené účastníky konfliktu; uspořádání voleb v separatistických oblastech; propuštění všech rukojmích; dodání humanitární pomoci; obnovení sociálních, ekonomických a bankovních transakcí a mechanismů v postižených oblastech; obnovení kontroly ukrajinské vlády nad hranicemi; stažení všech zahraničních ozbrojených skupin a zbraní pod dohledem OBSE; ústavní reforma do konce roku 2015 počítající s udělením speciálního statusu separatistickým oblastem.⁷⁹ Ukrajinské ministerstvo obrany v dubnu 2016 stále hlásilo narušování klidu zbraní na východě Ukrajiny⁸⁰ a používání těžké vojenské techniky⁸¹,

⁷⁷ BBC. *Ukraine deal with pro-Russian rebels at Minsk talks*. BBC, 2014. [online] [cit. 2016-04-11] Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-29290246>.

⁷⁸ Evans, Robert. *Ukraine death toll rises to more than 4,300 despite ceasefire: U.N.* Reuters. 20.11.2014. [online] [cit. 2016-04-11] Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-un-idUSKCN0J40XC20141120>.

⁷⁹ Center for strategic & international studies: *Minsk II Agreement Signed in Ukraine. 12.2.2015*. [online] [cit. 2016-04-11] Dostupné z: <http://csis.org/ukraine/index.htm#2>.

⁸⁰ Ministry of Defence, Ukraine. *Situation in the east of Ukraine as of April 11, 2016*. Ministry of Defence, 2016. [online] [cit. 2016-04-11] Dostupné z: <http://www.mil.gov.ua/en/news/2016/04/11/situation-in-the-east-of-ukraine-as-of-april-11-2016/>.

⁸¹ Tamtéž.

taktéž nebyla splněna podmínka o vzájemném propuštění vězňů.⁸² Celkově se tedy Minská dohoda dá považovat za nesplněnou, což potvrzují i stále trvající sankce EU proti Ruské federaci.⁸³

3.1.2 Individuální omezující opatření

Individuální opatření jsou sankce proti konkrétním osobám a subjektům. Individuálním restriktivním opatřením vydaným EU v návaznosti na ukrajinskou krizi se rozumí zmrazení majetku a zákaz cestování. Celkově se tyto individuální sankce dotkly 146 osob a 37 subjektů. Důvodem pro zařazení těchto fyzických a právnických osob na seznam sankciovaných je odpovědnost za činnosti, které ohrožují nebo narušují územní celistvost, nezávislost a svrchovanost Ukrajiny. Tyto individuální restrikce nabyly 10. března 2016 prodlouženou platnost do 15. září 2016. Stejně tak se v březnu 2016 rada rozhodla rozšířit seznam osob, jimž byl zmrazen majetek, jelikož tyto osoby byly určeny za odpovědné při zneužívání ukrajinských státních prostředků.⁸⁴

3.1.3 Hospodářské sankce

Po nezákonné anexi Krymu se EU rozhodla pro významná omezení hospodářských vztahů jak s Krymem a Sevastopolem, tak se samotnou Ruskou federací, která je do značné míry zodpovědná za eskalaci konfliktu. Tato omezující opatření se dotýkají od června 2014 zákazu importu zboží pocházející z Krymu a Sevastopolu a od července téhož roku byla vyhlášena omezení související s obchodem a investicemi některých hospodářských segmentů a projektů v oblasti infrastruktury. Od prosince 2014 platí dokonce úplný zákaz investic a zákaz poskytování služeb cestovního ruchu na Krymu. Platí také zákaz vývozu klíčových produktů pro určitá odvětví včetně zařízení pro těžbu a zpracování ropy a zemního plynu. Tato restriktivní opatření se rada rozhodla prodloužit až do 23. června 2016.⁸⁵

⁸² Center for strategic & international studies. *Kremlin Rejects Call for Savchenko's Release under Minsk Protocol*. [online] [cit. 2016-04-11] Dostupné z: <http://csis.org/ukraine/index.htm#383>.

⁸³ Evropská rada. *Rusko: EU prodloužila hospodářské sankce o šest měsíců*. 2015. [online] [cit. 2016-04-12] Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/12/21-russia-sanctions/>.

⁸⁴ Evropská Rada. *Reakce na krizi na Ukrajině*. Evropská rada, 2016. [online] [cit. 2016-04-12] Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/sanctions/ukraine-crisis/>.

⁸⁵ Tamtéž.

V červenci a září roku 2014 byly taktéž zavedeny sankce týkající se určitých hospodářských segmentů proti Ruské federaci, přičemž v březnu následujícího roku byla platnost sankcí podmíněna úplným splněním minských dohod, což se v březnu roku 2016 očekávalo do konce července 2016. Restriktivní opatření EU omezují Rusku přístup na primární a sekundární kapitálové trhy EU pro 5 významných ruských finančních institucí⁸⁶ (ve většinovém státním vlastnictví) včetně jejich dceřiných společností sídlících mimo EU, tři významné energetické společnosti⁸⁷ a tři firmy působících ve vojenském průmyslu.⁸⁸ Sankce se kromě přístupu na primární a sekundární kapitálové trhy EU týkaly také zákazu exportu a importu zbrojních produktů, zákaz exportu zboží dvojího užití (zboží pro vojenské účely nebo pro vojenské koncové uživatele). Poslední kategorie omezujících opatření se týkala omezeného přístupu Ruska k citlivým technologiím a službám, které mohly být využity pro těžbu nebo průzkum ropy. Další omezující opatření se týkala hospodářské spolupráce mezi Ruskou federací a Evropskou unií. Jmenovitě byla Evropská investiční banka požádána o pozastavení podpisu nových finančních operací v Rusku, členské země EU se shodly na koordinaci postojů v rámci Rady ředitelů Evropské banky pro obnovu a rozvoj s cílem pozastavit financování nových operací a zároveň byly pozastaveny některé dvoustranné a regionální programy spolupráce EU s Ruskem.⁸⁹

Hospodářské sankce tak byly prakticky největší hrozbou pro Ruskou ekonomiku a představovaly pro EU jediný použitelný nástroj, který mohl mít na zahraniční politiku Ruska dopad, jelikož cílem těchto sankcí bylo narušit makroekonomickou stabilitu Ruska. Na konci roku 2014 se začala propadat cena ropy, což mělo v kombinaci s ekonomickými sankcemi značné důsledky na ruský rubl, který se začal výrazně propadat v poměru k euru až na do té doby historické minimum.⁹⁰ Tato fakta v kombinaci s nemožností cizího financování za pomoci evropských finančních

⁸⁶ Sberbank, VTB, Gazprombank, Bank of Moscow, VEB.

⁸⁷ Rosneft, Gazprom Neft, Transneft.

⁸⁸ United Shipbuilding Corp, United Aircraft Corp, Kalashnikov.

⁸⁹ Evropská Rada. *Reakce na krizi na Ukrajině*. Evropská rada, 2016. [online] [cit. 2016-04-12] Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/sanctions/ukraine-crisis/>.

⁹⁰ Evropská centrální banka. *Euro exchange rates RUB*. [online] [cit. 2016-04-12] Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/stats/exchange/eurofxref/html/eurofxref-graph-rub.en.html>.

prostředků donutila Rusko k použití části svých devizových rezerv. To způsobilo reakci ruské centrální banky, která byla nucena ubránit hodnotu rublu a zvýšit úroveň úrokových sazeb v prosinci 2014. Reakcí Ruska na západní sankce byl zákaz importu potravin ze zemí, které uvalily na Rusko sankce. Toto opatření však ve výsledku vedlo ke zvýšení ceny potravin a následně vzrostla v Rusku inflace. Propad v cenách ropy⁹¹ a vliv sankcí tak vyústil v propad růstu ruského HDP, což se však výrazně nepromítlo do míry nezaměstnanosti. To znamená, že obyvatelstvo Ruska tato opatření nepocítilo přímo. Evropa tak prokázala spolu se svými partnery⁹² jednotu díky koordinovaným sankcím, dala najevo svůj odmítavý postoj politiky Ruské federace k ukrajinské krizi pomocí nasměrování sankcí proti strategickým odvětvím, signalizovala důvěryhodnost pomocí konkrétních cílů restriktivní politiky a prokázala odhodlanost, jelikož si byla vědoma, že uvalené sankce by mohly poškodit ekonomiky států EU.⁹³

Tabulka 1: Vybrané makroekonomické ukazatele Ruské federace

	Q2 2014	Q3 2014	Q4 2014	Q1 2015	Q22015	Q32015	Q42015
Inflace	7,57 %	7,68 %	9,58 %	16,21 %	15,83 %	15,7 %	14,47 %
Nezaměstnanost	5,17 %	5,15 %	5,23 %	5,29 %	5,73 %	5,55 %	5,73 %
Růst HDP	0,64 %			-4,04 %			
Úrokové sazby	8,79 %	8,82 %	12,13 %	18,4 %	14,06 %	13,25 %	13,31 %

Zdroj: OECD Data⁹⁴

Dalším důležitým ukazatelem, který je potřeba představit, je vliv sankcí uvalených na Ruskou federaci na členské státy EU. Z tabulky 2 je patrné, že Evropa jako celek byla aplikací sankcí zasažena, ovšem byla schopna odbyt do Ruské federace substituovat za jiné trhy. Z celkového počtu 28 členských zemí to bylo pouze 7 zemí, které se po uvalení sankcí dostaly do záporné změny v exportech.⁹⁵ Zbývajícím 21 zemím se dokonce podařilo objem exportu zvýšit a to navzdory zavedeným restriktivním

⁹¹ Nasdaq. *End of day Commodity Futures Price Quotes for Crude Oil WTI*. [online] [cit. 2016-04-13] Dostupné z: <http://www.nasdaq.com/markets/crude-oil.aspx?timeframe=2y>.

⁹² USA, Kanada, Japonsko.

⁹³ Christie, Edward. *Sanctions after Crimea: Have they worked?*. NATO Review, 2015. [online] [cit. 2016-04-13] Dostupné z: <http://www.nato.int/docu/Review/2015/Russia/sanctions-after-crimea-have-they-worked/EN/index.htm>.

⁹⁴ OECD. *Russian Federation*. OECD Data, 2016. [online] [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/russian-federation.htm>.

⁹⁵ Jednalo se o Belgii, Estonsko, Švédsko, Lotyšsko, Řecko, Finsko a Litvu.

opatření. Poměrně překvapivým faktem tak zůstává, že neexistuje přímá závislost mezi zeměmi, které zastávají protisankční rétoriku a jejich změnou v exportech. Tedy, bylo by přirozené, kdyby země, které jsou sankční politikou EU postiženy nejvíce, byly nejhlasitějšími odpůrci těchto opatření, ovšem jak vyplývá z tabulky 3 (viz dále), toto očekávané tvrzení se nepotvrdilo.

Tabulka 2: Změny v exportech zemí EU do Ruské federace a do třetích zemí

	Objem exportu v Q1 2014 ⁹⁶	Změna v exportech do Ruska ⁹²	Změna v exportech na jiné trhy ⁹²	Změna netto ⁹²	Změna netto v procentech
Kypr	325	-5	182	177	54,3 %
Česká republika	32 205	-365	2 836	2 471	7,7 %
Německo	278 427	-2 566	17 952	15 386	5,5 %
EU celkem	1 143 317	-8 652	49 019	40 367	3,5 %
Francie	109 586	-612	3 667	3 056	2,8 %
Velká Británie	96 345	-333	2 599	2 266	2,4 %
Belgie	88 707	-360	51	-309	-0,3 %
Litva	5 415	-374	118	-256	-4,7 %

Zdroj: Eurostat⁹⁷

3.2 Postoje členských států EU

Postoje členských států ke krizi na Ukrajině se v zásadě neliší, respektive v rámci EU není stát, který by kroky, které podniká Kreml, podporoval a obecně mezi státy panuje názor, že je konflikt potřeba vyřešit mírovými prostředky, především dialogem. Kde je ovšem možno vidět rozdíly, je názor na ekonomické sankce proti Rusku a samotná ruská politika vůči Ukrajině (anexe Krymu a podpora separatistů na východě Ukrajiny). Navzdory tomu, že EU zavedla sankce jako jeden celek, je zajímavé zkoumat rozdílný postoj jednotlivých zemí. Z toho důvodu se tato podkapitola bude zabývat postojem vybraných států na již zmíněná kritéria, tedy jaký byl postoj země

⁹⁶ V milionech EUR.

⁹⁷ Eurostat. *International trade data*. [online] [cit. 2016-04-13] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/international-trade/data/main-tables>.

v otázce ruské anexe Krymu a jakou rétoriku země zastávala v problému ruské podpory separatistických oblastí na východní Ukrajině. Státy by se v tomto smyslu daly rozdělit na určité skupiny zemí, které se vyznačují podobnou rétorikou a pro zjednodušení se práce bude blíže zabývat pouze vybranými státy.

Tabulka 3: Postoj států EU k sankcím proti Ruské federaci a ruské politice vůči Ukrajině

	Prosazuje sankce	Akceptuje sankce	Akceptuje sankce s výhradami	Nesouhlasí se sankcemi
Odmítá ruskou politiku	Estonsko Finsko Chorvatsko Litva Německo Nizozemsko Polsko Rumunsko Švédsko Velká Británie	Belgie Dánsko Finsko Itálie Lotyšsko Slovinsko	Bulharsko Česká republika Francie	
Nesoudí ruskou politiku		Portugalsko Malta	Irsko Lucembursko Rakousko Španělsko	Kypr Maďarsko Řecko Slovensko

Zdroj: Diplomová práce „Komparace postojů států NATO v kontextu krize na Ukrajině“⁹⁸

Z tabulky vyplývá, rozdělení států do základních skupin. Ačkoliv u mnoha členských zemí je možno zaznamenat nejednotný postoj napříč státními institucemi, práce posuzuje konečný postoj země jako celku, nikoliv jednotlivých politiků. Z tabulky je patrné, že 18 států EU zaujímá podobný postoj, kdy odsuzují jednak ruskou angažovanost na Ukrajině a stejně tak souhlasí s uvalením a dodržováním ekonomických sankcí v závislosti na dodržování Minských dohod. Práce se dále zabývá stručným rozbořem konkrétních zemí, které ve svých kvadrantech představují pomyslné extrémy, tedy Velkou Británií, Francií a Řeckem.

⁹⁸ Ekl, Ondřej. *Diplomová práce: Komparace postojů států NATO v kontextu krize na Ukrajině*. Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií, Masarykova univerzita v Brně, 2015. [online] [cit. 2016-04-14] Dostupné z: http://is.muni.cz/th/347948/fss_m/.

3.2.1 Velká Británie

Velká Británie je vůbec největším evropským kritikem Ruské federace v otázce ukrajinské krize a dokonce Moskvu obviňuje i ze samotné eskalace konfliktu. David Cameron se snažil prosadit zpřísnění sankce okamžitě po ruské anexi Krymu. Už tehdy se však dostal do pře se státy EU, které nevnímaly anexi Krymu jako prvek přispívající k eskalaci krize. Britský premiér přesto hlásal, že mezinárodní společenství musí čelit hrozbám a v případě další aktivity ze strany Ruska, která by měla situaci nadále destabilizovat, by Evropa automaticky měla sankce zpřísnit.⁹⁹ David Cameron také nepřímou pohrozil ruskému prezidentovi Vladimiru Putinovi, když prohlásil „*Bud' se Kreml bude podílet na deeskalaci konfliktu nebo bude čelit mezinárodní izolaci a přísnějším sankcím.*“¹⁰⁰

3.2.2 Francie

Francouzská rétorika k ukrajinské krizi je poněkud zdrženlivá. Francouzská vláda se snaží vyhnout přímým obviněním Ruska a ke klíčovým událostem se Francie doposud stavěla velice obezřetně. Přesto prezident Hollande připustil, že díky nátlaku Moskvy na Kyjev, se ukrajinská vláda rozhodla odstoupit od asociační dohody, přičemž Rusko mělo k dispozici velice pádný a již poměrně tradiční argument – dodávky zemního plynu.¹⁰¹ Francie se od samého počátku sankčního režimu vůči Ruské federaci profilovala jako zastánce restrikcí, ale zároveň požadovala, aby nebyla zemí, která jediná ponese následky spojené s ekonomickými sankcemi. Velkou roli v tomto postoji sehrála v tu dobu odehrávající se výroba dvou transportních lodí Mistral pro ruskou námořní flotilu. Francie se obávala ušlého zisku ve výši jedné miliardy eur, který by pramenil ze ztráty zakázky.¹⁰² Ačkoliv nakonec Francie Rusku peníze vrátila, nepřišla

⁹⁹ Waterfield Bruno, Freeman Collin. *EU leaders divided over new sanctions to punish Russia for annexing Crimea*. The Telegraph, 2014. [online] [cit. 2016-04-14] Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/10710268/EU-leaders-divided-over-new-sanctions-to-punish-Russia-for-annexing-Crimea.html>.

¹⁰⁰ Cameron, David. *David Cameron has made a statement about President Putin's actions to attempt to annex Crimea*. 2014. [online] [cit. 2016-04-14] Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/news/pm-statement-on-president-putins-actions-on-crimea>.

¹⁰¹ Marszal, Andrew. *EU will not accept Russian veto, says Barroso*. The Telegraph, 2013. [online] [cit. 2016-04-14] Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/10482680/EU-will-not-accept-Russian-veto-says-Barroso.html>.

¹⁰² Radio France Internationale. *France condemns Putin's Crimea annexation, mulls sanctions*. RFI, 2014. [online] [cit. 2016-04-14] Dostupné z: <http://www.english.rfi.fr/france/20140318-france-condemns-putins-annexation-crimea-mulls-sanctions>.

výroba válečných lodí nazmar, jelikož se Francie v říjnu 2015 dohodla s egyptským námořnictvem, které projevilo o lodě zájem.¹⁰³ Jelikož Francois Hollande prohlásil, že dojde-li k nápravě situace, není důvod proč by sankce měly pokračovat. Lze tak předpokládat, že Francie bude podporovat sankce minimálně ještě několik dalších měsíců.¹⁰⁴

3.2.3 Řecko

Představitelé Řecka po dobu konfliktu vystupovali taktéž poněkud zdrženlivě. Po ruské anexi Krymu uvedl ve svém prohlášení ministr zahraničí Evangelos Venizelos, že největší problém představuje pro Ukrajinu hospodářská krize. Ministr pouze naznačil napětí na poloostrově, ovšem roli Ruska na tomto konfliktu zcela opomenul a k řešení krize řekl: „*se zdrženlivostí, s klidem, prostřednictvím dialogu a v rámci mezinárodního práva a existujících smluv mezi Ukrajinou a Ruskem*“.¹⁰⁵ Ve svých prohlášeních si tak Venizelos snažil udržet nestrannost. Následník Evangelose Venizelose, Nikolaos Kotzias, svou rétorikou navázal na svého předchůdce a vždy se vyhýbal jakémukoliv obvinění Ruska z přímé angažovanosti v ukrajinské krizi.

Proti sankcím se Řekové stavěli od samého počátku jejich uvedení v účinnost, což je spojeno s jejich zdrženlivým postojem k situaci na Ukrajině. Vláda Alexise Tsiprase však přístup Řecka k sankcím ještě více polarizovala, kdy krátce po tom, co byla v lednu 2015 nová vláda inaugurována, zablokovala návrh EU na prodloužení sankčního režimu vůči Ruské federaci ve stávající podobě.¹⁰⁶ Po setkání mezi řeckým a ruským ministrem zahraničí Kotzias prohlásil, že „*sankce nikdy nedosáhly cílů, které*

¹⁰³ Harress, Christopher. *Russia Egypt \$1B Mistral Deal: Warships' Helicopters, Equipment Agreed On After France Sale, Kremlin Says*. IB Times, 2015. [online] [cit. 2016-04-14] Dostupné z: <http://www.ibtimes.com/russia-egypt-1b-mistral-deal-warships-helicopters-equipment-agreed-after-france-sale-2146777>.

¹⁰⁴ Reuters. *Hollande: Russia sanctions should be lifted now if progress*. Deutsche Welle, 2015. [online] [cit. 2016-04-14] Dostupné z: <http://www.dw.de/hollande-russia-sanctions-should-be-lifted-now-if-progress/a-18170733>.

¹⁰⁵ MFA. *Deputy Prime Minister and Foreign Minister Venizelos' statement following his meeting with the acting President and the Foreign Minister of Ukraine*. Ministry of Foreign Affairs, 2014. [online] [cit. 2016-04-14] Dostupné z: <http://www.mfa.gr/en/current-affairs/top-story/deputy-prime-minister-and-foreign-minister-venizelos-statement-following-his-meeting-with-the-acting-president-and-the-foreign-minister-of-ukraine-kiev-march-2014.html>.

¹⁰⁶ Intellinews. *Greece blocks common position on Russian sanctions*. Intellinews, 2015. [online] [cit. 2016-04-14] Dostupné z: <http://www.bne.eu/content/story/greece-blocks-common-position-russian-sanctions>.

si ti, jež se shodli na jejich uvalení, stanovili“. Zároveň zdůraznil, že je žádoucí, aby se našly alternativní způsoby řešení krize.¹⁰⁷

3.3 Naplňování cílů Evropské bezpečnostní strategie

Závěrečná část analytické části této práce se zabývá schopností EU dostávat svým závazkům, které si EU sama nadefinovala. Z toho důvodu autor analyzuje, zda se EU daří plnit Evropskou bezpečnostní strategii, tedy klíčový strategický dokument formulující priority EU v zahraniční politice. Ačkoliv si dokument stanovuje 3 strategické cíle, je pro tuto práci relevantní se zaměřit pouze na jeden z těchto cílů, konkrétně tedy na cíl budování bezpečnosti v našem sousedství.

Je nezpochybnitelným faktem, že plánovaná asociační dohoda mezi EU a Ukrajinou byla iniciována s cílem splnit závazek EU plynoucí z Evropské bezpečnostní strategie, tedy že je evropským zájmem, aby státy na evropských hranicích byly dobře spravovány. Strategie zároveň zdůraznila, že není zájmem EU, aby rozšiřování vytvářelo na evropském kontinentě dělicí linii, nýbrž jejím zájmem je rozšíření hospodářské a politické spolupráce s východními sousedy a tím tak pomoci se stabilizací jejich vnitropolitické situace, k čemuž asociační dohoda měla přispět.¹⁰⁸

Snaha o vytvoření politické stability na Ukrajině se neobejde bez reformů a důležitost reformů nevnímá pouze samotná EU, nýbrž i samotná Ukrajina. EU se tak soustředí na rozsáhlý reformní proces na Ukrajině za použití podpůrného balíčku ve výši 11 miliard eur.¹⁰⁹ Navzdory neúspěchu Dohody o partnerství a spolupráci mezi EU a Ukrajinou¹¹⁰ Evropská unie s Ukrajinou uzavřela v roce 2014 novou asociační dohodu za

¹⁰⁷ MFA. *Joint statement of Foreign Minister Kotzias and Russian Foreign Minister Lavrov*. Ministry of Foreign Affairs. 2015. [online] [cit. 2016-04-16] Dostupné z: <http://www.mfa.gr/en/current-affairs/top-story/joint-statement-of-foreign-minister-kotzias-and-russian-foreign-minister-lavrov-moscow-11-february-2015.html>.

¹⁰⁸ Evropská Rada. *Bezpečná Evropa v lepším světě: Evropská bezpečnostní strategie*. Brusel, 2003. S.7 [online] [cit. 2016-04-16] Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>.

¹⁰⁹ The EU's relations with Ukraine. *European Union External Action* [online]. 2015 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/ukraine/index_en.htm.

¹¹⁰ Médii taktéž někdy nazývána jako „asociační dohoda“.

podobným účelem, tedy snížit rozdíl v politické a hospodářské rovině mezi EU a Ukrajinou.¹¹¹ Výsledek unijního snažení na sebe však nechává čekat poměrně dlouho.

V oblasti politických a justičních reforem Ukrajina dosáhla změn v ústavě, které podporují nezávislou justici. Parlamentu se taktéž podařilo prosadit reformu veřejného sektoru, tedy obsazování míst otevřenou soutěží, stanovení funkčních období a uvedení příjmu státních úředníků v transparentnost. Velkým problémem Ukrajiny však zůstává korupce. Za rok 2015 byla Ukrajina hodnocena jako 130. nejvíce zkorumpovaná země na světě.¹¹² Problémy s korupcí na Ukrajině jsou dlouhotrvajícího charakteru, přičemž prezident Porošenko nevyvíjel pro odstraňování korupce dostatečné úsilí, což mělo za následek rezignaci ministra financí a to v důsledku způsobilo rezignaci premiéra Arsenije Jaceňuka.¹¹³ V souvislosti s korupcí nejvyšší státní zástupce jmenoval 154 nových státních zástupců pomocí veřejné soutěže, tedy nevzešel žádný státní zástupce, který by se dopředu nepřihlásil do výběrového řízení. Zároveň byl založen inspektorát pro vnitřní vyšetřování pro boj s korupcí mezi státními zástupci.¹¹⁴

Reformy se týkají i ukrajinské ekonomiky, konkrétně to byla nová asociační dohoda uvedena v platnost 1. ledna 2016 a dohoda o hluboké a rozsáhlé zóně volného obchodu. Na konci roku 2015 byl také schválen nový rozpočet, jež je v souladu s požadavky Mezinárodního měnového fondu a zároveň zavádí změny v oblasti daní, kdy byla změněna sazba daně sociálního zabezpečení na 22% z příjmu, což má mít za následek stabilizaci penzijního fondu. Důležitou oblastí, která si vyžaduje reformu je také státní podnik Naftogaz. Vláda již schválila koncept řízení tohoto státního podniku. Reforma energetického gigantu Naftogaz byla podmínkou EU pro obdržení půjček z Evropské banky pro obnovu a rozvoj a Evropské investiční banky určených

¹¹¹ The EU's relations with Ukraine. *European Union External Action*. 2015. [online] [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/ukraine/index_en.htm.

¹¹² Corruption perceptions index 2015. *Transparency International*. 2016. [online] [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.transparency.org/cpi2015>.

¹¹³ BBC. *Ukraine Prime Minister Arseniy Yatsenyuk to resign*. BBC. 2016. [online] [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-36010511>.

¹¹⁴ Ukraine Reform Monitor: February 2016. *Carnegie Endowment for International Peace*. 2016. [online] [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/2016/02/19/ukraine-reform-monitor-february-2016/iu83>.

pro modernizaci plynovodu. Reforma Naftogazu má za úkol snížit hospodářský deficit a přizpůsobit hospodaření společnosti standardům OECD.¹¹⁵

Třetí oblast, kde jsou reformy žádoucí je oblast národní bezpečnosti. Nejenže se výdaje na obranu v porovnání s rokem 2015 zvýšily o 16 % na 2,2 miliardy dolarů (což odpovídá 2,5 % ukrajinského HDP). Náklady na vyzbrojení armády mají být v roce 2016 čtyřnásobné v porovnání s rokem 2014. Pokroky činí i státní policie, která otevřela své první náborové středisko v Kyjevě a plánuje otevřít dalších deset po celém území Ukrajiny. Středisko tak bude mít za úkol nejen nábor nových příslušníků bezpečnostních složek, ale také jejich koordinaci a certifikaci ukrajinské domobrany.¹¹⁶

Decentralizace Ukrajiny uzavírá požadované reformy. Ukrajinská vláda dosáhla určitého pokroku v této oblasti hlavně koncem roku 2015. V listopadu byl podepsán nový zákon, jež umožňuje registrovat firmy u lokálních úřadů, nikoliv přímo v Kyjevě. Tato změna znamená pro oblasti Ukrajiny nárůst příjmů pramenících z daní a z poplatků spojených se zakládáním právnické osoby. Stejně tak má pozitivní dopad úprava zákona o daních, jež zvýšila sazbu daně z nemovitosti a automobilů. Dodatek také zjednodušil proces zdanění malých a středních podniků. Tyto změny by měly přinést více peněz do rozpočtů měst a oblastí.¹¹⁷

¹¹⁵ Ukraine Reform Monitor: February 2016. *Carnegie Endowment for International Peace*. 2016. [online] [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/2016/02/19/ukraine-reform-monitor-february-2016/iu83>.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Tamtéž.

Závěr

Bezpečnost na evropském kontinentu se od počátku evropského integračního procesu vyvinula do relativně institucionalizované podoby. Společná evropská historie byla právě jednou z hnacích sil pro integraci. Po čas svého vývoje se měnila idea evropské integrace, takže zatímco zpočátku byla integrace zaměřena na efektivní hospodářskou spolupráci, která měla být východiskem z válkou zdevastované hospodářské situace v Evropě, postupem času státy začaly vnímat vzájemnou symbiózu z úzké ekonomické soudržnosti a spolupráce, což dospělo až do dnešního stavu společné měny a společného prostoru s volným pohybem osob, zboží, služeb a kapitálu. To, jakým způsobem integrovaná Evropa vnímala sama sebe, se přirozeně odráželo i v integračních snahách. Zatímco z počátku se jednalo výlučně o hospodářskou spolupráci, postupem času došlo i na integraci v do té doby výhradně státních politikách, byť tato integrace postupuje pomalým tempem a společná zahraniční a bezpečnostní politika je stále citlivým tématem pro suverénní celky. V současné době, kdy se Evropa chce stát světovou velmocí nejen v hospodářském spektru, nýbrž i na poli mezinárodní politiky, je nezbytné, aby byly kroky členských zemí koordinovány. Z tohoto důvodu můžeme vidět posun v oblasti zahraniční politiky EU z mezivládního principu spolupráce směrem k principu nadnárodnímu.

Jelikož SZBP vzniká až s Maastrichtskou smlouvou a vznik klíčové EBOP a ESS přichází až koncem 90. let, respektive na počátku nového milénia, stává se z krize na východě Ukrajiny důležitá zkouška pro EU, zkouška toho, jakou váhu má EU na poli mezinárodních politických vztahů. K vyřešení této krize EU podnikla několik kroků, jež se dají v základním rozdělení rozlišit na diplomatická a hospodářská opatření. K diplomatickým krokům patří zejména dohoda Minsk II, které za účasti kancléřky Merkelové, prezidentů Hollanda, Putina a Porošenka stanovila konkrétní kroky mající vést k deeskalaci konfliktu a stabilizaci situace na východě Ukrajiny. Diplomatičké kroky (mj. vyloučení Ruska z G8 nebo pozastavení přístupových rozhovorů do OECD) se tak nesetkaly s výrazným úspěchem, respektive určité body pramenící z dohod z Minsku jsou stále porušovány. K hospodářské reakci řadíme především restriktivní sankce, jež měly postihnout konkrétní subjekty a ekonomiku Ruska. Oproti

diplomatickým opatřením jsou hospodářské sankce proti Rusku účinnější. Zatímco na ekonomiky států EU tato restriktivní opatření neměla značný důsledek, respektive státy byly schopny se přeorientovat. Oproti tomu ruské makroekonomické ukazatele se začaly propadat, což jasně svědčí o účinnosti sankcí. Z toho vyplývá, že Evropská unie je velmocí v mezinárodních ekonomických vztazích, jelikož její akce vyvolá značnou reakci. Navzdory své ekonomické síle je politická moc EU poměrně omezena a z případu ukrajinské krize je možno vydedukovat, že na politickém poli EU není dominantní a schopnost ovlivňovat vzniklé situace je stále omezená.

Jednotnost EU v otázce zahraniční politiky je diskutabilní. Ačkoliv byl na Ruskou federaci unií uvalen sankční režim, jsou státy, které se sankční politikou nesouhlasí. Byť je v EU 28 států, které spojují stejné hodnoty, rozdíly jsou k vidění ať už na ekonomické, geografické nebo kulturní úrovni. Tvzení, že EU je homogenní celek je proto přehnané. Zmíněné faktory mohou být překážkou pro další hlubší integraci, která je žádoucí, pokud chce EU dosáhnout postavení velmoci v mezinárodních politických vztazích.

Poslední zkoumanou otázkou pro potvrzení či vyvracení testované hypotézy je, zda EU je schopna plnit závazky, které si sama nadefinovala. V souvislosti s touto otázkou práce analyzovala plnění Evropské bezpečnostní strategie na příkladu krize a dospěla k závěru, že se EU snaží svým závazkům dostat a je ochotna poskytnout nejen morální podporu, nýbrž i podporu finanční. Přesto, že snaha se Evropské unii v této záležitosti nemůže upřít, faktem zůstává, že reformní proces, který má teoreticky Ukrajině pomoci tak, aby časem splňovala určité evropské standardy¹¹⁸, je relativně zdoluhavý.

Dalším do značné míry diskutabilním faktem je role Vysokého představitele v řešení ukrajinské krize. Funkci Vysokého představitele od 1. listopadu 2014 zastává Federica Mogherini z Itálie, přičemž její role není tak důležitá, jak vyplývá z Lisabonské smlouvy a jak by patrně bylo žádoucí. O tom svědčí i to, že dosud největším diplomatickým úsilím, majícím za úkol vyřešit krizi, tedy dohody z Minsku, se obešly bez účasti Mogherini. Je přirozené, že státy vnímají zahraniční politiku stále jako

¹¹⁸ Eur-lex. *Accession criteria (Copenhagen criteria)*. [online]. [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/accession_criteria_copenhagen.html.

výhradně svou suverénní oblast a pokud se jedná o věci největší priority, státy jednají samostatně. Absence vysokého představitele při jednáních v Minsku je přinejmenším překvapivá, jelikož dohoda není stěžejním tématem ani pro Německo, ani pro Francii. Řešení této krize je důležité pro Evropskou unii jako celek, z toho důvodu je zarážející, že představitelé států EU, jež se rozhovorů zúčastnili, tedy Německo a Francie, neposkytli Mogherini prostor pro vyjednávání řešení.

Testovaná hypotéza, tedy „Evropská unie má dostatečně ukotvené bezpečnostní struktury a v oblasti bezpečnosti je schopna jednat efektivně“, byla částečně potvrzena. Práce dokázala, že má EU bezpečnostní struktury poměrně ukotvené, ovšem efektivní jednání na poli zahraniční a bezpečnostní politiky zůstává nenaplněno, respektive efektivita EU v tomto směru rozhodně nemůže být považována za maximálně účinnou.

Seznam použité literatury

Odborná literatura:

BALABÁN, Miloš, Jan DUCHEK a Libor STEJSKAL (eds.). *Kapitoly o bezpečnosti*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1440-3.

BALLA, Jaromír. *Evropská integrace*. 1. vyd. Ostrava: Advertis, 2000. Poznáváme partnerské země Evropské unie. ISBN 80-900907-0-2.

BINDI, Federiga M (ed.). *The foreign policy of the European Union: assessing Europe's role in the world*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2010. ISBN 978-0-8157-0140-8.

DRULÁKOVÁ, Radka a kol. aut. *Mezinárodní vztahy I: úvod do studia*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1449-9.

DUBSKÝ, Zbyněk. *Bezpečnostní a politická dimenze integračního procesu: (společná zahraniční a bezpečnostní politika EU)*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2006. ISBN 80-245-1152-5.

FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-223-6.

HAD, Miloslav a Bohumil PIKNA. *Druhý a třetí pilíř Evropské unie*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky v edičním oddělení Ústavu mezinárodních vztahů, 2001. ISBN 80-86345-06-8.

KHOL, Radek (ed.). *Česká republika a Evropská bezpečnostní a obranná politika*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2000. ISBN 80-85864-99-1.

LACINA, Lubor a Jan OSTRŮŽEK. *Učebnice evropské integrace*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-31-0.

LUŇÁK, Petr a Marek PEČENKA. *Encyklopedie moderní historie*. 2., vyd. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-95-8.

ORT, Alexandr. *Evropská bezpečnost ve dvacátém století*. In: *Bezpečnost Evropy a Česká republika*. Praha: Professional Publishing, 2005. ISBN 8086419819.

PLECHANOVÁ, Běla. *Institucionální vývoj Evropské unie od Maastrichtské smlouvy k východnímu rozšíření: hledání rovnováhy mezi společenstvím a jeho členskými státy*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0800-6.

SCHELLE, Karel; VESELÁ, Renata a VOJÁČEK, Ladislav. *Historie integračních koncepcí a jejich vyústění v realitě EU*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2007. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-87071-53-3.

SMITH, Michael. *Europe's foreign and security policy: the institutionalization of cooperation*. New York: Cambridge University Press, 2004. ISBN 0521538610.

Dokumenty:

Eur-lex. *Jednotný Evropský Akt*. Haag, 1986. [online] Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:xy0027>.

Eur-lex. *Smlouva o Evropské unii*. Maastricht, 1992. [online] Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>.

Eur-lex. *Smlouva o fungování Evropské unie – článek 221*. Maastricht, 1992. [online] Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>.

Západoevropská unie. *Deklarace o západoevropské unii – článek 4 I*. Řím, 1984. [online] Dostupné z: <http://www.weu.int/documents/841024en.pdf>.

Internetové zdroje:

BBC. *Ukraine crisis: Timeline*. BBC, 2013 [online] [cit. 2016-04-09] Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26248275>.

BBC. *Ukraine deal with pro-Russian rebels at Minsk talks*. BBC, 2014. [online] Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-29290246>.

BBC. *Ukraine Prime Minister Arseniy Yatsenyuk to resign*. BBC, 2016 [online] Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-36010511>.

BOUŠKA, Tomáš: *Změny strategické koncepce Severoatlantické aliance po pádu Železné opony*. Asociace pro mezinárodní otázky. 2003. [online] Dostupné z: <http://www.amo.cz/publikace/zmeny-strategicke-koncepce-severoatlanticke-aliance-po-padu-zelezne-opony.html>.

BICKERTON, CHRIS J., BASTIEN IRONDELLE a ANAND MENON. *Security Cooperation beyond the Nation-State: The EU's Common Security and Defence Policy*. *JCMS: Journal of Common Market Studies* [online]. 2011, 49(1), 1-21. ISSN 00219886. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1468-5965.2010.02126.x>.

CAMERON, David. *David Cameron has made a statement about President Putin's actions to attempt to annex Crimea*. 2014. [online] Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/news/pm-statement-on-president-putins-actions-on-crimea>.

Center for strategic & international studies. *Kremlin Rejects Call for Savchenko's Release under Minsk Protocol*. [online] Dostupné z: <http://csis.org/ukraine/index.htm#383>.

Center for strategic & international studies: *Minsk II Agreement Signed in Ukraine*. 12.2.2015. [online] Dostupné z: <http://csis.org/ukraine/index.htm#2>.

CHRISTIE, Edward. *Sanctions after Crimea: Have they worked?*. NATO Review, 2015. [online] Dostupné z: <http://www.nato.int/docu/Review/2015/Russia/sanctions-after-crimea-have-they-worked/EN/index.htm>.

Corruption perceptions index 2015. *Transparency International*. 2016 [online] Dostupné z: <http://www.transparency.org/cpi2015>.

EKL, Ondřej. *Diplomová práce: Komparace postojů států NATO v kontextu krize na Ukrajině*. Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií, Masarykova univerzita v Brně, 2015. [online] Dostupné z: http://is.muni.cz/th/347948/fss_m/.

Eur-lex. *Accession criteria (Copenhagen criteria)*. Eur-lex [online]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/accession_criteria_copenhagen.html.

European Union external action. *Ongoing missions and operations*. [online] Dostupné z: <http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/>.

Eurostat. *International trade data*. [online] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/international-trade/data/main-tables>.

EVANS, Robert. *Ukraine death toll rises to more than 4,300 despite ceasefire: U.N.* Reuters. 20.11.2014. [online] Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-un-idUSKCN0J40XC20141120>.

Evropská centrální banka. *Euro exchange rates RUB*. [online] Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/stats/exchange/eurofxref/html/eurofxref-graph-rub.en.html>.

Evropská rada. *Reakce na krizi na Ukrajině*. Evropská rada, 2016. [online] Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/sanctions/ukraine-crisis/>.

Evropská rada. *Rusko: EU prodloužila hospodářské sankce o šest měsíců*. [online] Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/12/21-russia-sanctions/>.

GRAND, Camille. *CSDP: Is there a Next Chapter?* The Polish Quarterly of International Affairs, 2013 (Vol. 22, No. 3). [online] Dostupné z: <https://www.questia.com/library/journal/1P3-3251248821/csdp-is-there-a-next-chapter>.

HARRESS, Christopher. *Russia Egypt \$1B Mistral Deal: Warships' Helicopters, Equipment Agreed On After France Sale, Kremlin Says*. IB Times, 2015. [online] Dostupné z: <http://www.ibtimes.com/russia-egypt-1b-mistral-deal-warships-helicopters-equipment-agreed-after-france-sale-2146777>.

Intellinews. *Greece blocks common position on Russian sanctions*. Intellinews. 2015. [online] Dostupné z: <http://www.bne.eu/content/story/greece-blocks-common-position-russian-sanctions>.

KLOHS, Julia and NIEMANN. *Comparing the US National Security Strategy to the European Security Strategy in the first decade of the 21st century: converging but still different*. Mainz: Chair of International Relations, Johannes Gutenberg University, 2014. [online] [cit. 2016-04-19] Dostupné z: https://international.politics.uni-mainz.de/files/2012/10/MPIEP_8_KlohsNiemann.pdf

MARSZAL, Andrew. *EU will not accept Russian veto, says Barroso*. The Telegraph, 2013. [online] Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/10482680/EU-will-not-accept-Russian-veto-says-Barroso.html>.

MFA. *Deputy Prime Minister and Foreign Minister Venizelos' statement following his meeting with the acting President and the Foreign Minister of Ukraine*. Ministry of Foreign Affairs, 2014. Dostupné z: <http://www.mfa.gr/en/current-affairs/top-story/deputy-prime-minister-and-foreign-minister-venizelos-statement-following-his-meeting-with-the-acting-president-and-the-foreign-minister-of-ukraine-kiev-march-2014.html>.

MFA. *Joint statement of Foreign Minister Kotzias and Russian Foreign Minister Lavrov*. Ministry of Foreign Affairs. 2015. [online] Dostupné z: <http://www.mfa.gr/en/current-affairs/top-story/joint-statement-of-foreign-minister-kotzias-and-russian-foreign-minister-lavrov-moscow-11-february-2015.html>.

Ministry of Defence, Ukraine. *Situation in the east of Ukraine as of April 11, 2016*. 2016. [online] Dostupné z: <http://www.mil.gov.ua/en/news/2016/04/11/situation-in-the-east-of-ukraine-as-of-april-11-2016/>.

MZV ČR. *Společná bezpečnostní a obranná politika – SBOP*. [online] Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/vnejsi_vztahy_eu/spolecna_zahranicni_a_bezpecnostni/spolecna_bezpecnostni_a_obranna_politika.html.

Nasdaq. *End of day Commodity Futures Price Quotes for Crude Oil WTI*. [online] Dostupné z: <http://www.nasdaq.com/markets/crude-oil.aspx?timeframe=2y>.

NETOLICKÝ, Pavel. *Vývoj společné zahraniční a bezpečnostní politiky část I*. E-polis, 2005. [online] Dostupné z: www.e-polis.cz/evropska-unie/92-vyvoj-spolecne-zahranicni-a-bezpecnostni-politiky-i-cast.html.

OECD. *Russian Federation*. OECD Data, 2016. [online] [cit. 2016-04-13]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/russian-federation.htm>.

PACHTA, Lukáš: 2005. Evropská bezpečnostní a obranná politika ve světle transatlantických vztahů. Praha, Institut pro evropskou politiku. EUROPEUM. [online] Dostupné z: <http://docplayer.cz/335913-Evropska-bezpecnostni-a-obranna-politika-ve-svetle-transatlantickych-vztahu.html>.

PECHÁČEK, Štěpán. *Společná zahraniční a bezpečnostní politika unie po Lisabonské smlouvě*. Praha: Parlamentní institut, 2010. Studie č. 3.082.

Rada Evropské unie. *Bezpečná Evropa v lepším světě: Evropská bezpečnostní strategie* [online]. 2003. Dostupné z: <http://consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/031208ESSIICS.pdf>.

Radio France Internationale. *France condemns Putin's Crimea annexation, mulls sanctions*. RFI, 2014. [online] Dostupné z: <http://www.english.rfi.fr/france/20140318-france-condemns-putins-annexaton-crimea-mulls-sanctions>.

Reuters. *Hollande: Russia sanctions should be lifted now if progress*. Deutsche Welle, 2015. [online] Dostupné z: <http://www.dw.de/hollande-russia-sanctions-should-be-lifted-now-if-progress/a-18170733>.

STAVRIDIS, James. *Are We Entering a New Cold War?* [online]. Foreign Policy, 2016 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <http://foreignpolicy.com/2016/02/17/are-we-entering-a-new-cold-war-russia-europe/>.

The EU's relations with Ukraine. *European Union External Action. 2015* [online] Dostupné z: http://eeas.europa.eu/ukraine/index_en.htm.

Ukraine Reform Monitor: February 2016. *Carnegie Endowment for International Peace*. 2016 [online] Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/2016/02/19/ukraine-reform-monitor-february-2016/iu83>.

WATERFIELD, Bruno a Freeman Collin. *EU leaders divided over new sanctions to punish Russia for annexing Crimea*. The Telegraph, 2014. [online] Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/10710268/EU-leaders-divided-over-new-sanctions-to-punish-Russia-for-annexing-Crimea.html>.

WATERFIELD, Bruno. *G8 suspends Russia for annexation of Crimea*. [online]
Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/russia/10720297/G8-suspends-Russia-for-annexation-of-Crimea.html>.